

CAMBRIDGE
SCHOLARS
PUBLISHING

KATILIM BELGESİ CERTIFICATE OF PARTICIPATION

Sayın / Dear DOÇ. DR. ÖZLEN HİÇ

26-27 Kasım 2016 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenen Uluslararası Yönetim, Ekonomi ve Politika Kongresi'ne katılımınız ve değerli katkılarınız için teşekkür ederiz. | We appreciate your participation and valuable contributions to International Congress of Management, Economy and Policy in İstanbul on November 26th-27th, 2016.

ICOME P DÜZENLEME KURULU / ORGANIZING COMMITTEE

CAMBRIDGE
SCHOLARS
PUBLISHING

KATILIM BELGESİ CERTIFICATE OF PARTICIPATION

Sayın / Dear DOĞ DR. ÖZLEN HİÇ (OTURUM BAŞKANI)

26-27 Kasım 2016 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenen Uluslararası
Yönetim, Ekonomi ve Politika Kongresi'ne katılımınız ve değerli
katkılarınız için teşekkür ederiz.

We appreciate your participation and valuable contributions to
International Congress of Management, Economy and Policy in
Istanbul on November 26th-27th, 2016.

ICOME P DÜZENLEME KURULU / ORGANIZING COMMITTEE

**INTERNATIONAL CONGRESS OF MANAGEMENT
ECONOMY AND POLICY
ABSTRACT BOOK**

November 26-27, 2016 / Istanbul-Türkiye

**ULUSLARARASI YÖNETİM, EKONOMİ VE
POLİTİKA KONGRESİ ÖZET BİLDİRİLER KİTABI**
26-27 Kasım 2016 / İstanbul

INTERNATIONAL CONGRESS OF MANAGEMENT ECONOMY AND POLICY

ABSTRACT BOOK

November 26-27, 2016 / Istanbul-Turkey

Editors:

Seyfettin ERDOĞAN
Durmuş Çağrı YILDIRIM
Ayfer GEDİKLİ

Assistant Editors:

Mustafa Uđur MİRASEDOĐLU
Tuba KANTARCI
Selen ÇOLTU
Buket KIRCI
İnay GÜRİSOY

Printed by Umuttepe Yayınları, Kocaeli, Turkey.

Publishing Year: November, 2016

Language: Turkish and English

ULUSLARARASI YÖNETİM, EKONOMİ VE POLİTİKA KONGRESİ

ÖZET BİLDİRİLER KİTABI

26-27 Kasım 2016 / İstanbul-Türkiye

Editörler:

Seyfettin ERDOĞAN
Durmuş Çağrı YILDIRIM
Ayfer GEDİKLİ

Editör Yardımcıları

Mustafa Uđur MİRASEDOĐLU
Tuba KANTARCI
Selen ÇOLTU
Buket KIRCI
İnay GÜRİSOY

Basım: Umuttepe Yayınları, Kocaeli, Türkiye.

Yayın Yılı: Kasım, 2016

Dili: Türkçe ve İngilizce

Makalelerin her türlü sorumluluđu yazarlarına aittir.

icomep.com

info@icomep.com / iconmep@gmail.com

ISBN: 978-605-5100-85-8

BU KİTABIN TÜM HAKLARI SAKLIDIR

BİLİM KURULU

ADI-SOYADI	GÖREVLİ OLDUĞU KURUM	ADI-SOYADI	GÖREVLİ OLDUĞU KURUM
Prof. Dr. Seyfettin Erdoğan	İstanbul Medeniyet Üniversitesi	Prof. Dr. Ahmet İncekara	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Halis Yunus Ersöz	İstanbul Üniversitesi (Rektör Yrd)	Prof. Dr. Abdülmecit Türüt	İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Prof. Dr. Süleyman Özdemir	Bandırma Üniversitesi (Rektör)	Prof. Dr. David Weir	Northumbria University / Cambridge Scholars
Prof. Dr. Selahattin Dibooglu	University of Missouri–St. Louis	Doç. Dr. Hüseyin ALTAY	Mustafa Kemal Üniversitesi
Osman Saraç	Borsa İstanbul Genel Müdürü	Doç. Dr. Zafer Kanberoğlu	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Prof. Dr. Mikail Erol	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	Doç. Dr. Vedat Cengiz	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Yakup Bulut	Hatay Üniversitesi	Doç. Dr. Tolga Ulusoy	Kastamonu Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Paksoy	Kilis Üniversitesi	Doç. Dr. Şevket Alper Koç	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. M. Hüseyin Bilgin	İstanbul Medeniyet Üniversitesi	Doç. Dr. Şahap Kavcıoğlu	Bayburt Milletvekili
Prof. Dr. Hamza Ateş	İstanbul Medeniyet Üniversitesi	Doç. Dr. Sibel Aykın	Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Anne Winkler	University of Missouri–St. Louis	Doç. Dr. Selman Yılmaz	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. David Rose	University of Missouri–St. Louis	Doç. Dr. Rengin Ak	Kırklareli Üniversitesi
Prof. Dr. Doğan Uysal	Celal Bayar Üniversitesi	Doç. Dr. Özlem Durgun	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Tabakoğlu	Marmara Üniversitesi	Doç. Dr. Murat Pıçak	Dicle Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Nohutçu	İstanbul Medeniyet Üniversitesi	Doç. Dr. Mahmut Bilen	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Adem Korkmaz (Rektör)	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Doç. Dr. İdris Demir	İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Prof. Dr. Zekai Özdemir	İstanbul Üniversitesi	Doç. Dr. İbrahim Turhan	İzmir Milletvekili
Prof. Dr. Tuncay Yılmaz	Sakarya Üniversitesi	Doç. Dr. Hasan Gül	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Prof. Dr. Tuncay Güloğlu	Yalova Üniversitesi	Doç. Dr. Haluk Zülfişkar	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Targan Ünal	Okan Üniversitesi	Doç. Dr. Hakan Kahyaoglu	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Şaban Kayhan	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Doç. Dr. Gülçin Tapşın	İstanbul Ticaret Üniversitesi
Prof. Dr. Soner Çelikkol	Kocaeli Üniversitesi	Doç. Dr. Emrah İsmail Çevik	Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Sami Karacan	Kocaeli Üniversitesi	Doç. Dr. Emel İslamoğlu	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Salih Öztürk	Namık Kemal Üniversitesi	Doç. Dr. Elif Hobikoğlu	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Rasim Yılmaz	Namık Kemal Üniversitesi	Doç. Dr. D. Çağrı Yıldırım	Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Ramazan Sarı	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Doç. Dr. Bahar B. Doğan	Dicle Üniversitesi
Prof. Dr. Osman Altuğ	Marmara Üniversitesi	Doç. Dr. Ayfer Gedikli	İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Prof. Dr. Nuray Altuğ	Marmara Üniversitesi	Doç. Dr. Ali Arı	Kırklareli Üniversitesi
Prof. Dr. Nilgün Çil Yavuz	İstanbul Üniversitesi	Doç. Dr. Kenan Aydın	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Aykaç	Kırklareli Üniversitesi (Rektör)	Doç. Dr. İshak Torun	Bolu İzzet Baysal Üniversitesi
Prof. Dr. Murat Yülek	İstanbul Ticaret Üniversitesi	Doç. Dr. İlhan Eroğlu	Gaziosmanpaşa Üniversitesi

Prof. Dr. Muhsin Kar	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Doç. Dr. İbrahim Subaşı	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Muhittin Kaplan	İstanbul Üniversitesi	Doç. Dr. Hatice Karahan	Medipol Üniversitesi
Prof. Dr. Melike Bildirici	Yıldız Teknik Üniversitesi	Doç. Dr. Hakan Kahyaoglu	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Yüce	Uludağ Üniversitesi (Dekan)	Doç. Dr. Burcu Özcan	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Duman	Artvin Çoruh Üniversitesi (Rektör)	Doç. Dr. Ahmet Faruk Aysan	Boğaziçi Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Bulut	Sabahattin Zaim Üniversitesi (Rektör)	Doç. Dr. Yücel Ayrıçay	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Barca	Sosyal Bilimler Üniversitesi (Rektör)	Doç. Dr. Özlen Hiç	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Kerem Alkin	Niğantaşı Üniversitesi	Doç. Dr. Aysen Hiç Gencer	İstanbul Aydın Üniversitesi
Prof. Dr. Kenan Dağcı	Yalova Üniversitesi	Doç. Dr. Yunus Yoldaş	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Prof. Dr. Kahraman Çatı	Düzce Üniversitesi	Doç. Dr. Cüneyt Kılıç	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Prof. Dr. İlyas Doğan	Gazi Üniversitesi	Doç. Dr. Levent Çinko	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim Güran Yumuşak	Sabahattin Zaim Üniversitesi (Dekan)	Doç. Dr. Başak Tanınmış Yücememiş	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Hatice Neşe Erim	Medeniyet Üniversitesi	Doç. Dr. Ferda Yerdelen Tatoğlu	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan Vergil	İstanbul Üniversitesi	Doç. Dr. Selami Özcan	Yalova Üniversitesi
Prof. Dr. Haluk Alkan	İstanbul Üniversitesi	Doç. Dr. Abdulvahap Baydaş	Bingöl Üniversitesi
Prof. Dr. Habip Yıldız	Sakarya Üniversitesi	Dr. Ayşegül Durukan	Niğantaşı Üniversitesi
Prof. Dr. Gülden Ülgen	İstanbul Üniversitesi	Abdurrahman Dilipak	Araştırmacı – Yazar
Prof. Dr. Feridun Yılmaz	Uludağ Üniversitesi	Kemal Öztürk	Araştırmacı-Yazar
Prof. Dr. Faik Budak	Kocaeli Üniversitesi	Ersay Dede	Araştırmacı – Yazar
Prof. Dr. Erişah Arıcan	Marmara Üniversitesi	Dr. Barış Alparslan	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Erdal Tanas Karagöl	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Dr. Mehmet Naci Efe	Üsküdar Üniversitesi
Prof. Dr. Erdal Demirhan	Osmangazi Üniversitesi	Dr. Berna Ak Bingül	Kırklareli Üniversitesi
Prof. Dr. Mahmoud Sabra	Al Azhar University, Filistin	Dr. Kaushik Chattopadhyay	Prof. S.N.H. College, University of Kalyani
Prof. Dr. Ensar Nişancı	Namık Kemal Üniversitesi	Dr. Yıldız Aksoy	İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi
Prof. Dr. Emin Ertürk	Uludağ Üniversitesi	Dr. Murat Tümay	İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Prof. Dr. Elif Çepni	Bahçeşehir Üniversitesi	Dr. İsmail Cem Ay	Gelişim Üniversitesi
Prof. Dr. Coşkun Can Aktan	Dokuz Eylül Üniversitesi	Dr. Veli Sırım	Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Cevat Gerni	Doğuş Üniversitesi	Dr. Niyazi Gümüş	Kastamonu Üniversitesi
Prof. Dr. Jean-Pierre Allegret	Paris Ouest Nanterre, Fransa	Dr. Korhan Arun	Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Bülent Güloğlu	İstanbul Teknik Üniversitesi	Dr. Cengiz Ceylan	Kırklareli Üniversitesi
Prof. Dr. Bülent Aybar	Southern New Hampshire University-USA	Dr. Aslıhan Nakiboğlu	Niğde Üniversitesi
Prof. Dr. Bogna K. Jozwiak	University of Lodz-Poland	Dr. Ahu Ergen	Bahçeşehir Üniversitesi

Prof. Dr. Ayşe Buğra	Boğaziçi Üniversitesi	Dr. Ömer Esen	Muş Alpaslan Üniversitesi
Prof. Dr. Olexandr Pidchosa	Taras Shevchenko University, Ukrayna	Dr. Abdilahi Ali	Aberystwyth University / İngiltere
Prof. Dr. Sudi Apak	Esenyurt Üniversitesi	Dr. Malik Babar Hussain	University of Sargodha / Pakistan
Prof. Dr. Ali Kutan	Southern Illinois University	Dr. Zeeshan Atiq	University of Karachi / Pakistan
Prof. Dr. Aysun Fıçıcı	Southern New Hampshire University-USA	Dr. Büşra Karataşer	Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Ali Kemal Gürbüz	Balıkesir Üniversitesi	Dr. Sema Yılmaz Genç	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Konstantin Tsvetkov	University of Agribusiness and Rural Development	Dr. Yener Coşkun	Semaye Piyasası Kurumu Başuzman
Prof. Dr. Nazıf M. Shahrani	Indiana University	Dr. Daniel Kapp	European Central Bank
Prof. Dr. Aysıt Tansel	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Dr. Zişan Kılıçkan	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Max Gillman	University of Missouri–St. Louis		
Prof. Dr. Ali Çelikyay	Osman Gazi Üniversitesi		

KEYNES'İN GÖZÜNDEN GÜNÜMÜZÜN BİR DEĞERLENDİRMESİ

Doç. Dr. Özlen Hiç

İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi

ozlen.biröl@istanbul.edu.tr

ABSTRACT-We have surveyed in this article the development of the Keynesian macroeconomic system since 1936 up to the present. Our approach was, however, analytical rather than historical and descriptive. First, we observe the Classical System and modern Classical schools, such as Monetarism and New Classical School visualize that full employment will be reached automatically. In sharp contrast, the Keynesian System, hence Neo-Keynesians and modern Keynesian schools, such as New Keynesian Economics and Post-Keynesian Economics visualize that, if left by itself, the economy will give unemployment due to insufficiency of aggregate demand. Keynesian System was developed and modified in the face of criticisms by its opponents. We emphasize in our article that the Keynesian System was mainstream most of the time both in academic circles and in implementation. Monetarism and New Classical School became widespread in academic circles only during the 1980s and their implementation was widespread only in the 1990s. Presently again, basically Keynesian System has the upper hand, mostly New Keynesian Economics and also to some extent, Post-Keynesian Economics.

Keywords: Keynesian System, Development of Keynesian System, Validity of the Keynesian System, Keynesian Policies.

ÖNSÖZ-Bu makalemizin konusu ve amacı Keynes'in Sistemini ve gelişmesini tarihçi bir yaklaşımdan çok analitik olarak gözden geçirmektir. Geleneksel Klasik Sistem'in konjonktür dalgalanmalarını açıklamak ve işsizliği önlemek konusundaki başarısızlığı karşısında Keynes'in Sistemi 1936'da ortaya atılmıştır. Klasik Sistem'in verdiği otomatik tam istihdam dengesi (OTİD) sonucuna karşın Keynes'in Sistemine göre ekonomi kendi haline bırakıldığında eksik istihdam dengesi (EİD) verecek, tam istihdama ulaşabilmek için devletin para ve/veya maliye politikaları uygulaması gerekecektir. Çağdaş makroekonomi okulları olarak Monetarizm ve Yeni Klasik Okul temellerini Klasik Sistem ve Neo-Klasik Sistem'den alır ve aynı sonuca ulaşır. Çağdaş Yeni Keynesgil Ekonomi ve Post-Keynesgil Ekonomi ise temellerini Keynesgil Sistem'den alır; Yeni Keynesgil Ekonomi Neo-Keynesgillere, Post-Keynesgil Ekonomi doğrudan Keynes'e ve Ortodoks Keynesgillere dayanır. Karşıt iktisatçıların ve okulların eleştirileri karşısında Keynesgil Sistem devamlı geliştirilmiştir. Keynesgil Sistem gerek akademik çevrelerde gerek uygulama alanında Klasik Sistem'den daha geniş ve uzun süre kabul görmüştür: 2. Dünya Savaşı'ndan 1970'li yıllara hem akademik çevrelerde hem

uygulama alanında egemen olmuş; 1970'li yıllarda akademik çevrelerde gözden düşmüştür. 1980'li yıllarda Klasik Sistem'in uzantısı olan Monetarizm'e ve Yeni Klasik Okul'a dayalı politikalar uygulanmış ve fakat olumlu sonuçlar alınmadığı için akademik çevrelerde Keynesgil Sistem'e dayalı çağdaş makroekonomik okullar yeniden egemen olmuş ve 1990'lı yıllardan günümüze kadar yine temellerini Keynesgil Sistem'den alan politikalar uygulanagelmiştir.

Anahtar Kelimeler: Keynesgil Sistem, Keynesgil Sistem'in Gelişmesi, Keynesgil Sistem'in Geçerliliği, Keynesgil Politikalar.

**INTERNATIONAL CONGRESS OF MANAGEMENT
ECONOMY AND POLICY PROCEEDINGS**

VOLUME IV

November 26-27, 2016 / Istanbul-Turkey

**ULUSLARARASI YÖNETİM, EKONOMİ VE
POLİTİKA KONGRESİ
BİLDİRİLER KİTABI**

CİLT 4

26-27 Kasım 2016 / İstanbul-Türkiye

KEYNESGİL SİSTEM'İN GELİŞMESİ VE GÜNÜMÜZ İÇİN GEÇERLİLİĞİ: KEYNES'İN GÖZÜNDEN GÜNÜMÜZÜN BİR DEĞERLENDİRMESİ

Doç. Dr. Özlen Hiç

İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi

ozlen.birrol@istanbul.edu.tr

ABSTRACT-We have surveyed in this article the development of the Keynesian macroeconomic system since 1936 up to the present. Our approach was, however, analytical rather than historical and descriptive. First, we observe the Classical System and modern Classical schools, such as Monetarism and New Classical School visualize that full employment will be reached automatically. In sharp contrast, the Keynesian System, hence Neo-Keynesians and modern Keynesian schools, such as New Keynesian Economics and Post-Keynesian Economics visualize that, if left by itself, the economy will give unemployment due to insufficiency of aggregate demand. Keynesian System was developed and modified in the face of criticisms by its opponents. We emphasize in our article that the Keynesian System was mainstream most of the time both in academic circles and in implementation. Monetarism and New Classical School became widespread in academic circles only during the 1980s and their implementation was widespread only in the 1990s. Presently again, basically Keynesian System has the upper hand, mostly New Keynesian Economics and also to some extent, Post-Keynesian Economics.

Keywords: Keynesian System, Development of Keynesian System, Validity of the Keynesian System, Keynesian Policies.

ÖNSÖZ-Bu makalemizin konusu ve amacı Keynes'in Sistemini ve gelişmesini tarihçi bir yaklaşımdan çok analitik olarak gözden geçirmektir. Geleneksel Klasik Sistem'in konjonktür dalgalanmalarını açıklamak ve işsizliği önlemek konusundaki başarısızlığı karşısında Keynes'in Sistemi 1936'da ortaya atılmıştır. Klasik Sistem'in verdiği otomatik tam istihdam dengesi (OTİD) sonucuna karşın Keynes'in Sistemine göre ekonomi kendi haline bırakıldığında eksik istihdam dengesi (EİD) verecek, tam istihdama ulaşabilmek için devletin para ve/veya maliye politikaları uygulaması gerekecektir. Çağdaş makroekonomi okulları olarak Monetarizm ve Yeni Klasik Okul temellerini Klasik Sistem ve Neo-Klasik Sistem'den

alır ve aynı sonuca ulaşır. Çağdaş Yeni Keynesgil Ekonomi ve Post-Keynesgil Ekonomi ise temellerini Keynesgil Sistem'den alır; Yeni Keynesgil Ekonomi Neo-Keynesgillere, Post-Keynesgil Ekonomi doğrudan Keynes'e ve Ortodoks Keynesgillere dayanır. Karşıt iktisatçıların ve okulların eleştirileri karşısında Keynesgil Sistem devamlı geliştirilmiştir. Keynesgil Sistem gerek akademik çevrelerde gerek uygulama alanında Klasik Sistem'den daha geniş ve uzun süre kabul görmüştür: 2. Dünya Savaşı'ndan 1970'li yıllara hem akademik çevrelerde hem uygulama alanında egemen olmuş; 1970'li yıllarda akademik çevrelerde gözden düşmüştür. 1980'li yıllarda Klasik Sistem'in uzantısı olan Monetarizm'e ve Yeni Klasik Okul'a dayalı politikalar uygulanmış ve fakat olumlu sonuçlar alınamadığı için akademik çevrelerde Keynesgil Sistem'e dayalı çağdaş makroekonomik okullar yeniden egemen olmuş ve 1990'lı yıllardan günümüze kadar yine temellerini Keynesgil Sistem'den alan politikalar uygulanagelmiştir.

Anahtar Kelimeler: Keynesgil Sistem, Keynesgil Sistem'in Gelişmesi, Keynesgil Sistem'in Geçerliliği, Keynesgil Politikalar.

JEL: E5, E12, H00

1- GİRİŞ

Adam Smith ve David Ricardo'dan John Stuart Mill'e ve Alfred Marshall'a, tüm Klasik iktisatçılar ekonomide Tam Rekabet Şartları altında tam istihdam dengesine otomatik olarak, yani fiyat mekanizması ve reel ücretlerdeki değişmeler yoluyla ulaşılacağına inanmaktaydılar. Para miktarındaki değişmeler Miktar Teorisine göre sadece fiyatlar genel düzeyini ve parasal parametreleri aynı yönde ve aynı oranda değiştirecektir. Ekonomide her arz ve arz artışı kendi talebini yaratacaktır. J.B.Say'ın Mahreçler Kanunu ile belirtildiği gibi, herhangi bir talep noksanı söz konusu olmayacaktır. Bu şartlar altında da devletin ekonomiye müdahale etmesine herhangi bir neden yoktur. Nitekim gayri iradi işsizlik ancak devletin veya işçi sendikalarının emek piyasasına müdahale ederek ücretleri yükseltmesi halinde ortaya çıkabilir. Bu durumda da devletin tam istihdamın yeniden sağlanması için ücretlere müdahaleleri kaldırması, işçi sendikaları tekelini kırması gerekir.

Bu şartlar altında devlet sadece klasik fonksiyonları görmeli, küçük olmalı, kamu bütçesinde denklik sağlanmalıdır. Para arzı ise fiyatların istikrarlı bir düzeyde tutabilmek üzere büyüme hızına eşit bir oranda ve bundan biraz daha fazla arttırılmalıdır. Keynes'den sonra ve Keynes'e tepki olarak çıkan tüm makro sistemler ve görüşlerde, bu arada gerek Monateristlerde, gerek rasyonel beklentilerle çalışan Yeni-Klasik iktisatçılarda bu ilk

Klasiklerin temel ilkelerini görmek mümkündür. Ancak, Klasiklerin otomatik tam istihdam savı, gerçekleri yansıtmaktan uzak kalmaktadır. Aksine, fiilen ekonomiler sistemli konjonktür dalgalanmaları göstermişler, özellikle konjonktürün depresyon dönemlerinde büyük ölçülere varan gayri iradi işsizlikle karşılaşmışlardır. Klasik Sistem konjonktür dalgaları ve depresyonla mücadele edebilecek etkin bir politika reçetesi vermekten çok uzaktı. İşte Keynes meşhur eserini (The General Theory of Employment, Interest and Money) 1936'da ve 1929-1934 Büyük Dünya Buhranının hemen sonrasında yayınlamış ve yepyeni bir makro sistem meydana getirmiştir. Keynes bu sisteminde Fiyat Beklentileri ve bu beklentilerde yanılgılar, Likidite Tercihi Eğrisi, Yatırımların Marjinal Etkinliği, Marjinal Tasarruf ve Marjinal Tüketim Meyli gibi yeni kavram ve fonksiyonel ilişkiler geliştirdiği gibi, kurumsal bir varsayım olarak işçi sendikalarının varlığını ve kuvvetini, sendikaların nakit ücreti tayin edeceği varsayımını, kısaca nakit ücretlerin rijitliğini de kabul etmiştir.

Keynesgil makro sisteme göre ekonomi kendi haline bırakıldığında otomatik olarak tam istihdamı sağlayamayacaktır. Aksine, efektif talep noksanı dolayısıyla eksik istihdam dengesi verecek, efektif talep noksanından doğan açık veya gayri iradi işsizlikle karşılaşılacaktır. Buna karşı, efektif talebin yükseltilmesini sağlamak üzere, devletin makro düzeyde ekonomiye müdahale ederek toplam talebi yükseltmesi gerekecektir. Bunu sağlayacak en etkili politika ise, Keynes'e göre, devlet harcamalarının yükseltilmesi ve/veya vergi meylinin düşürülmesi, kısaca maliye politikasıydı. Para politikası ve para arzının yükseltilmesi de yardımcı ya da tamamlayıcı bir politika olarak uygulanabilir. Keynes'in makro sistemi efektif talep eksikliği, yani deflasyonist açık veya gayri iradi işsizlik yanında toplam talebin tam istihdam reel gelir azami düzeyinin üstüne çıkması, yani enflasyonist açık ve talep enflasyonu durumunu da içermekteydi. Bu durumda ise, depresyon için önerilen maliye ve para politikalarının tam tersinin uygulanması gerekecekti.

Keynesgil Sistem çerçevesinde uygulanan maliye ve para politikaları sonucu 1929-34 Büyük Dünya Buhranı atlatıldığı gibi, 1939-1945 2. Dünya Savaşını izleyen yıllarda ABD ve Avrupa ülkeleri kayda değer bir yüksek hızla gelişmeyi nisbi bir istikrar içinde başarabilmişlerdir. Konjonktür dalgalanmaları geniş ölçüde törpülenmiş, bunun yanında fiyat istikrarı da sağlanabilmiştir. Bu arada iktisat literatürü konjonktür dalgaları, büyüme, tüketim ve tasarruf fonksiyonu, para talebi ve portföy analizi, dış ekonomik ilişkiler, makro planlama, ekonometri vb. tüm konularda büyük bir gelişme göstermiştir. Bu nedenle de Lawrence R.Klein'i izleyerek Keynes'in getirdiği yenilikler "Keynesgil Devrim" (Keynesian Revolution) olarak adlandırılmaktadır.

2- KLASİK İKTİSATÇILAR VE LAÏSSEZ-FAÏRE LİBERALİZMİ

18.yüzyıl sonlarına doğru Adam (An Inquiry Into the Nature and Causes of the Wealth of Nations, 1776) tarafından ortaya atılan, 19.yüzyıl boyunca David Ricardo (Principles of Political Economy and Taxation, 1817), John Stuart Mill (Principles of Political Economy, 1848) ve nihayet Alfred Marshall (Principles of Economics, 1890) tarafından geliştirilen Klasik iktisadi sistem "evrensel" olmak iddiasını taşıyordu (Schumpeter, History of Economic Thought, New York, 1955). Nitekim bu sistem ve bu sistemin doğal sonucu olan liberal ekonomik rejim, gelişmiş ve gelişen tüm ülkeler için geçerli sayılmaktaydı. Klasik sistemin, daha önceki, yoğun devlet müdahaleciliğine dayanan ve sömürgeciliğe yol açan "merkantilist sistem"e, merkantilizmdeki yoğun müdahalelerin o gün için yeni gelişmeye başlayan tüccar ve sanayicilerin faaliyetlerini de boğmasına karşı bir tepki olarak çıktığı söylenebilir. Klasik iktisatçılara göre, devletin ekonomik faaliyetlere müdahale etmesine hiç bir gerek yoktur.

2.1- Kaynakların Etkin Dağılımı

Her şeyden önce, Tam Rekabet Şartları altındaki piyasalarda fiyat mekanizması veya "görünmez el" tüm ekonomik faaliyetleri en etkin biçimde yönlendirebilecektir. Buna göre, kaynaklar ve yatırımlar en etkin şekilde, yani faydası en çok olan, tüketicilerin en çok talep ettikleri ve bu nedenle fiyatları yükselen ekonomik sektörlere dağılacaktır. Böylece gerek üretim gerek tüketim -yahut malların mübadelesi aşamasında etkinlik sağlanmış olacak ve toplumun refahı azamileşecektir (Miller and Meiners, Intermediate Microeconomics, Singapour, 1990).

2.2- Otomatik Tam İstihdam, Ücretler ve Faktör Payları

Emek piyasasında da devletin yahut tekelci işçi sendikalarının ortaya çıkararak ücretlere müdahale etmemesi ve yükseltmemesi gerekir. Çünkü emek piyasasında tam rekabet şartları cari olduğu zaman emek piyasası yine kendiliğinden yahut otomatik olarak tam istihdam dengesi verecektir. Kârlara gelince, üretim sektörlerinde tam rekabet şartlarının mevcudiyeti, çok sayıda firma ve giriş, çıkış serbestisinin var olması uzun vadede normal-üstü kârları silecek, müteşebbisler yalnızca normal kârlarla yetineceklerdir. Fiyatlar ise uzun dönemde düşerek, normal kârı da içeren maliyetlere eşit olacaktır. Bu şartlar altında devletin gelir dağılımını değiştirmek, düzeltmek için müdahalelerde bulunmasına bir gerek yoktur. Müdahale aksi sonuçlar doğurur. Örneğin, ücretlerin devlet yahut işçi sendikaları tarafından yükseltilmesi durumunda üretim ve istihdam azalır ve gayri iradi işsizlik ortaya çıkar, faktör paylarına müdahale edilmediği zaman ise her üretim faktörü, emek ve müteşebbis dahil,

üretim katkılarını, yani marjinal verimlilikleri oranında üretimden pay alacaklardır ("Euler Teoremi", Miller and Meiners, a.g.e.).

2.3- Mukayeseli Üstünlük, Uluslararası İhtisaslaşma, Uluslararası Dış Ticaret Serbestisi ve Otomatik Altın Standardı Teoremi

Klasik iktisatçılara göre dış ticaret de serbest olmalıdır: Adam Smith'e göre mutlak üstünlük şartlarında, Ricardo'ya göre ise, daha genel olan mukayeseli üstünlük şartlarının mevcudiyeti halinde dahi uluslar üretimde ihtisaslaşmaya gidecekler, uluslararası ihtisaslaşma ve uluslararası ticaret tüm ülkelerin gelirini ve refahını arttıracaktır (Chocholiades, International Trade Theory and Policy, Singapore 1978, Bölüm I). Dış ticaretin serbestleştirilmesi durumunda ödemeler bilançosunun bir ülke aleyhine devamlı açık vermesi gibi bir tehlike de söz konusu olamaz. Çünkü Ricardo'nun geliştirdiği "Otomatik Altın Standardı Teoremi"ne göre, herhangi bir ülkedeki dış ticaret açığı ve diğer ülkedeki fazlalık altın giriş çıkışı ve mal fiyatlarındaki değişimler yoluyla kapanır ve dış ödemeler dengesi yeniden oluşur. Dengelerin yeniden oluşması ise yalnızca fiyat değişimleri yoluyla vuku bulacaktır; ülkelerin tam istihdam dengesi değişmeyecektir. O dönemlerde ülkeler altın para sistemi uygulamaktaydılar ve paralarının değeri yahut kambiyo kuru ise her zaman sabit kalacaktı (Mükerrem Hiç, Para Teorisi ve Politikası, 1994a, Bölüm IV).

2.4. Klasik İktisatçılar, İşsizlik ve Konjonktür Dalgaları

Klasik iktisat sistemi ve bu sistemin otomatik tam istihdam dengesi varsayımı fiili olaylarla ve bu ülkelerin konjonktür dalgalarıyla karşılaşması durumuyla ters düşüyordu. Nitekim, klasik iktisatçılar konjonktür dalgalarını para ve banka sistemindeki aksamalarla açıklamaya çalışmışlar sonuçta bu konuda pek tatmin edici ve inandırıcı olamamışlardır (Alfred Marshall, a.g.e., Hawtrey, Currency and Credit, 1928 ve Pigou, Industrial Fluctuations, 1927).

2.5- Klasik Sistem'de ve Laissez-Faire Liberalizmde Devletin Ekonomik Faaliyetlerdeki Rolü

Görüldüğü gibi, 19.yüzyıl klasik iktisatçıların liberalizmine göre devletin iktisadi faaliyetlere hiç bir müdahalesi söz konusu olmamalıdır.

Bu görüşe göre, devlet sadece adalet, iç ve dış güvenlik gibi klasik fonksiyonları görür. Devletin ekonomik faaliyetler içindeki payı çok küçüktür ve devlet bütçesi daima denk olmalıdır. Para miktarı ise verimlilikte ve üretimdeki artışa paralel olarak ve bu oranda arttırılmalı böylece uzun vadede fiyatların düşmesi önlenerek fiyat istikrarı sağlanmalıdır.

2.6- Klasikler ve Basit Klasik Sistem'in Genel Bir Özeti

Adam Smith (An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations, 1776) ve David Ricardo'dan (Principles of Political Economy and Taxation, 1817) John Stuart Mill'e (Principles of Political Economy, 1948) ve oradan Alfred Marshall'a (Principles of Economics, 1890) uzanan Klasik iktisatçıların makro-ekonomik dengeyle ilgili görüşleri, tam rekabet şartlarının (TRŞ) varlığı halinde otomatik tam istihdam dengesi, üretimin kendi talebini yarattığını ve ortaya bir talep noksanı sorunu çıkmayacağını ifade eden J.B.Say'ın Mahreçler Kanunu ile para arzının sadece fiyatlar genel düzeyini ve parasal parametreleri etkileyeceğini belirleyen Miktar Teorisi ile özetlenebilir (Schumpeter, a.g.e.; Blaug, Economic Theory in Retrospect, 1988).

Adam Smith'den John Stuart Mill'e kadarki ilk klasikler Malthus'un Nüfus Kanunu'nu kabul ederek ekonominin uzun dönemde durgunluk dönemine gireceğini düşünüyorlardı (Adelman, Theories of Economic Growth and Development, 1961, Mükerrer Hiç, Büyüme ve Gelişme Ekonomisi, 1994b). Buna karşın, Avrupa'da sanayileşmeyi, kentleşmeyi ve gelir artışını izleyerek doğum oranının azaldığı döneme rastlayan Alfred Marshall ise Malthus'un Nüfus Kanununu reddetmiş, ekonomilerin sermaye birikimi ve teknolojik ilerlemeler yoluyla sınırsız biçimde büyüyeceğini ileri sürmüştür. Ekonominin uzun vadeli gidişi konusundaki bu önemli fark dışında, kısa dönem için tüm klasikler, otomatik tam istihdam savında bileşiyorlardı. Bu sistem makro-ekonomi literatüründe "Basit Klasik Sistem" olarak anılmaktadır (Ackley, Macroeconomic Theory, 1961, Kısım 2; Dornbusch and Fischer, Macroeconomics, 1990, s.236-240 ve Hiç, 1994a, Bölüm X-XIII). Bu durumda devletin istihdam ve reel geliri yükseltmek amacıyla ekonomiye müdahale etmesine herhangi bir gerek kalmıyordu.

Devlet, sadece iç ve dış güvenlik, eğitim, sağlık vb. gibi klasik fonksiyonları görmeli, buna göre devlet küçük olmalı, bütçe ise denk olmalıdır. Fiyatların düşmesini önlemek üzere para arzı, uzun dönem boyunca büyüme hızına, yani mal arz artışına paralel bir oranda arttırılmalıdır.

Klasikler ayrıca TRŞ altında üretim ve yatırımların sektörlere en etkin biçimde dağılacağını ve üretim ve etkinliğin sağlanacağını, dış ticaret ve ihtisaslaşmanın mutlak ve mukayeseli üstünlük ilkesi uyarınca tüm ülkelerin refahını arttıracığını ve dış ödemeler bilançosunun ise altın giriş çıkışları ve fiyat değişimleri yoluyla otomatik olarak dengeye geleceğini (Otomatik Altın Standardı Teoremi) de iddia ediyorlardı.

Klasiklere göre piyasada oluşacak reel ücretler tam istihdamı sağladığına ve diğer taraftan TRŞ altında uzun dönemde normal-üstü kârlar ise kaybolacağına göre, gelir dağılımını düzeltmek amacıyla ücretlere müdahale etmeye gerek yoktur. Çünkü ücretlerin yükseltilmesi bu kere açık işsizliğin doğmasına neden olur (Samuelson and Nordhaus, Economics, 1985; Millers and Meiners, a.g.e.).

Merkantilizme ve merkantilizmdeki koyu müdahaleciliğe tepki oluşturan bu liberal görüş aslında İngiltere’de kısa bir süre dışında fazla uygulama alanı bulmamıştır. Her şeyden önce sosyal amaçlarla işçi sorunu müdahale konusu yapılmış, çalışma şartları ve saatleri ve asgari ücretler belirlenmiş, sosyal sigorta sistemi ihdas edilmiştir. Daha sonra işçi işveren ilişkileri ve ücret belirlemesi toplu pazarlığa, sendikalar, grev ve lokavt hakları da belirli kurallara bağlanmıştır. Dış ticarete serbesti ise İngiltere dışında kabul görmemiş, sanayi bakımından nispeten geri diğer Avrupa ülkeleri, Almanya başta olmak üzere korumacılık uygulamışlardır. Sektörler açısından da özellikle çiftçileri korumak amacıyla tarım sektörü çeşitli sübvansiyon ve fiyat müdahalelerine konu olmuştur. Gelir dağılımını düzeltmek üzere ise gelir vergisi sistemi getirilmiş, eğitim alanında fırsat eşitliğinin sağlanmasına çalışılmıştır.

Burada bizi asıl ilgilendiren temel konu şudur: Avrupa ekonomileri ve ABD kapitalizm ve sanayileşmenin başladığı 18.yüzyıl sonlarından 1929-1934 Büyük Dünya Buhranına kadar geçen uzun dönem içinde 7-11 yıl süreli, sistemli konjonktür dalgalanmalarına maruz kalmışlar, konjonktürün depresyon dönemlerinde büyük ölçüde açık işsizlikle karşılaşmışlardır. Klasik Sistem ve otomatik tam istihdam savı konjonktür dalgaları ve buhran dönemlerini açıklamakta yetersiz kalıyordu. Gerçi, bazı Klasikler konjonktür dalgalanmalarını para ve banka sistemindeki gecikme ve aksamalarla açıklamaya çalışmışlardı (Marshall, a.g.e., A.C.Pigou, a.g.e. ve Ralph Hawtrey, The Art of Central Banking, 1928); fakat bu açıklamalar yetersizdi ve konjonktür dalgalanmalarını önleyici politika oluşturmaya yaramıyordu.

3- K.MARX ve SOSYALİST DİKTATÖRLÜK

3-1. İşçi Sınıfının Sefaleti, Şiddetini Arttıran Konjonktür Dalgaları ve Sosyalist İhtilal

19.yüzyıl başlarından bu yana işçilerin maddi durumlarının giderek bozulması, işsizlik ve "Sosyal Mesele" diye adlandırılan işçi sorunlarının ortaya çıkması, bunun yanında giderek şiddetini arttıran konjonktür dalgaları karşısında K.Marx ilk olarak Komünist Beyannamesi (1848) ve daha sonra Das Kapital ciltleriyle (1.Cilt: 1867, 2.Cilt: 1885 ve 3.Cilt, Marx’ın ölümünden sonra: 1894) sosyalist sistemi getirmiştir (Hiç, 1994b, Bölüm II). K.Marx’a göre

kapitalist sistemin bünyesinden ve dinamizminden doğan bu sorunlar kaçınılmaz olarak artacak, işsizlik ve işçilerin sefaleti giderek kötüleşecek, konjonktür dalgaları giderek daha şiddetli olacaktır. Sonuçta, bir buhran döneminde, işçi sınıfının yapacağı kanlı bir ihtilal ile kapitalist sistem yıkılacak ve sosyalist sisteme geçilecektir.

3.2- Üretim Araçlarının Kamuya Devredilmesi ve Merkezi Planlama

Sosyalist Sistem’de tüm üretim araçları (özellikle toprak ve sermaye) kamulaştırılacak ve üretim işçi sınıfını temsil edecek olan devlet eliyle ve merkezi planlama yoluyla yürütülecektir. Üretim araçlarının kamuya devredilmesi ve merkezi planlama sonucunda, Marx’ın iddialarına göre, sömürü son bulacak, işçi sınıfının refahı yükselecek, konjonktür dalgalanmaları da ortadan kalkacaktır. Görülüyor ki, sosyalist sistemde, laissez-faire kapitalizminin tam zıddı olarak, bu kere tüm ekonomik faaliyetler devlet eliyle yürütülecektir.

K.Marx’a göre olgunlaşmış bir kapitalist ülkede kanlı ihtilal ve sosyalist sisteme geçiş kaçınılmazdır; Marx ülkelerin olgun kapitalizmden önce sosyalist sisteme geçebileceğini tasavvur etmemiştir. Fakat gelişmesini tamamlayan tüm ülkelerin sosyalist sisteme geçmeleri kaçınılmaz olduğuna göre, Marx sosyalist sistemi de "evrensel", yani tüm ülkeler için geçerli kabul etmektedir.

4- 19.YÜZYIL BOYUNCA 2.DÜNYA SAVAŞINA KADARKİ FİİLİ GELİŞMELER, TEORİLER ve DEVLET MÜDAHALE ALANLARI

Fiili olaylar ve gelişmeler ne laissez-faire kapitalizmi olarak adlandıracağımız ve 19.yüzyıl liberalizmi ne de K.Marx’ın tasavvur ettiği olgunlaşan kapitalist ülkelerde kanlı ihtilal sonucu sosyalist sistemin gelmesi şeklinde gelişmiştir.

Esasta, Batı ülkeleri bir taraftan sınai devrimi ve sanayileşmeyi, diğer taraftan siyasi alanda demokrasi rejimini geliştirirken ekonomik rejim alanında ise karşılaşılan çeşitli ciddi sorunları çözmek üzere etkin devlet müdahalelerine başvurmuşlar, sorunları geniş ölçüde çözebilmişlerdir. Başlıca sorunlar ve devletin müdahale alanları aşağıda kısaca gözden geçirilmektedir.

4.1- Dış Ticaret Alanında Göreceli Korumacılık ve Bebek-Endüstri İddiası

Laissez-faire rejimine birinci itiraz yine 19.yüzyıl başlarında Alman tarihçi okulundan gelmiştir. Bu okulun önde gelen temsilcisi ve Alman Gümrük Birliğini gerçekleştiren F.List, Alman sermayesinin İngiltere’ye kıyasla geri olduğunu ve Alman sanayiinin gelişme safhasında ve gelişene kadar korunması gerektiğini savunmuştur (List, Das Nationale

System der Politischen Ökonomie, 1841). List'e göre endüstriler de bebeklik, olgunluk ve nihayet yaşlılık ve ölüm gibi dönemlerden geçer ve bebeklik döneminde dış rekabetten korunması gerekir. Bu nedenle bu iddia "bebek Sanayi İddiası" (infant-industry argument) olarak anılmaktadır. Sonradan John Stuart Mill gibi klasik iktisatçılar da bebek-endüstri iddiasını ye buna göre endüstri gelişene kadar, geçici bir süre için göreceli bir korumacılığı istisnai hal olarak kabul etmişlerdir. Genel kaide olarak dış ticaret serbestisi işe muhafaza edilmiştir (Schumpeter, History of Economic Analysis, New York, 1955).

4.2- İşçi Meselesi (Sosyal Mesele) ve Devlet Müdahaleleri

İkinci ve asıl ciddi meseleyi işçilerin durumunun giderek bozulması ve işsizliğin artması, kısaca "İşçi Meselesi" yahut "Sosyal Mesele" oluşturmuştur. Laissez-faire kapitalizmini savunan klasik iktisatçılar sosyal sorununun çıkacağını reddediyorlardı. Klasik iktisatçılara göre, her üretim faktörü marjinal verimliliğine göre pay alacak ve ücretin tam rekabet şartlarında piyasada oluşması durumunda ekonomi tam istihdamda dengeye gelecek ve gayri iradi işsizlik ortaya çıkmayacaktı. Buna karşın K.Marx ise kapitalist sistemde işçilerin sefaletinin giderek artmasının kaçınılmaz olduğunu, devletin kapitalist sınıfın bir aleti olduğu için bu sorunu çözemeyeceğini ve işçi sorununun ancak kanlı bir ihtilal sonucu sosyalist sisteme geçilmesiyle çözümleneceğini iddia ediyordu.

Fiilen ise gerek aydınlar gerek giderek kuvvetlenen işçi sendikaları gerek demokratik rejim altında devlet, işçi sorununa seyirci kalmamıştır. Böylece işçi sorununun çeşitli müdahalelerle çözümlenmesine çalışılmış ve sonuçta bu başarılmıştır. Nitekim ilk olarak çıkartılan kanunlarla çocuk işçi istihdamı önlenmiş, bunun yanında çalışma şartları ve çalışma saatlerine nizamlar ve iyileştirmeler getirilmiştir. Ayrıca ilk kere Almanya'da olmak üzere sosyal sigortalar ihdas edilmiştir.

Daha sonra, işçi sendikaları ve toplu pazarlık sistemi geliştirilmiş, işçi sendikaları işveren sendikaları karşısında giderek kuvvet kazanarak ücretlerin zamanla yükseltilmesinde önemli rol oynamışlardır (Schumpeter, a.g.e.). Diğer taraftan, sermaye artışları ve teknik terakkinin getirdiği verimlilik artışları karşısında işverenler de ücretlerin yükseltilmesine katlanabilir duruma gelmişlerdir. Marxist düşünürler ise ücretlerin artışını sömürgecilik ve sömürgecilikten elde edilen fazlanın bir miktar işçilere de dağıtımını olarak yorumlamışlar e bunun kanlı ihtilali önlemeyeceğini, sadece geciktireceğini iddia etmişlerdir (Luxemburg, Accumulation of Capital, Contribution to the Economic Explanation of Imperialism, 1912). Böylece, hatta devletin asgari ücretin tespiti dışında, fiilen ücretlerin teşekkülünde pek rolü

kalmamıştır. Toplu pazarlıklar sonucu kabul edilen ve uygulanan ücret düzeyi genellikle kanuni asgari ücretin üstünde gerçekleşmiştir. Hatırlanacağı gibi, laissez-faire'i savunan klasik iktisatçılar işçi sendikalarının kurulmasına ve ücretleri yükseltmesine karşıydılar; çünkü bu durumda gayri iradi işsizlikle karşılaşmış olacaktı. Hâlbuki fiiliyatta yüksek teknik terakki, yatırımlar, sermaye birikimi ve verimlilik artışı hem ücretlerin yükseltilmesine, hem de istihdamın arttırılmasına ve işsizliğin azaltılmasına imkân vermiştir.

4.3- Nüfusla İlgili Gelişmeler ve Teoriler

Sınai devrimin başlarında ve 19.yüzyılın ilk yarısında üretim ve gelirin artması sonucu ölüm oranları düşmeye başlamış, doğum oranları ise yüksek düzeyde ve sabit kaldığı için nüfus artış oranı yükselmiştir. Sonuçta artan nüfus ücretlerin yeniden düşmesinde önemli etken olmuştur. Bu durum, R.Malthus'un meşhur nüfus kanununu ortaya atmasına yol açmıştır (Malthus, *Essays on the Principle of Population* (1798) ve *Principles of Political Economy*, 1820).

İlk klasik iktisatçıların hepsi, Adam Smith, D.Ricardo'dan John Stuart Mill'e kadar, Malthus nüfus kanununu benimsemişlerdir. Böylece, esaslar D.Ricardo tarafından ve üretim faktörleri paylarının zaman boyunca gelişmesiyle ilgili olarak ortaya atılan bir Klasik Büyüme Modelinden söz edilebilir. Bu modele göre, gerçi ekonomilerde ilk başlarda yatırım, sermaye birikimi ve teknik terakkinin etkisiyle üretim ve kişi başına gelir artacaktır. Fakat bu gelir artışı Malthus Nüfus Kanunu uyarınca ölüm oranlarını düşürecek, nüfus artış oranını yükseltecek ve artan nüfus ücretlerin er geç yeniden asgari fizyolojik düzeye düşmesine yol açacaktır. Bu durumda uzun vadede ekonomik gelişme duracak, ekonomi durgunluğa girecektir (Baumol, *Economic Dynamics*, 1959, s.12-21, Hiç, 1994b, Bölüm 1).

Buna karşın, K.Marx Malthus Nüfus Kanununu şiddetle reddetmiş, işçi ücretlerinin asgari fizyolojik düzeyde kalmasının ve işçi sınıfının sefaletinin Malthus Nüfus Kanunundan değil, kapitalist sistemin bünyesinin sonucu olduğunu vurgulamıştır.

Nüfusla ilgili fiili gelişmeler ise 19.yüzyılın ortalarından itibaren değişmeye başlamıştır. Sanayinin, kentleşmenin ve genel kültür ve eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte bu kez doğum oranları ve dolayısıyla nüfus artış oranları düşmeye başlamıştır. Bugün gelişmiş ülkelerde nüfus artışı tamamen durmuş gibidir.

Nitekim 19.yüzyıl sonlarında bu durumu gözleyen Klasik iktisatçı Alfred Marshall (1890) Malthus Nüfus Kanununu tamamen reddetmiştir. Marshall'a göre, gerek yatırımlar ve

sermaye birikimi gerek teknik terakki hızı yüksektir ve bu şartlar altında ülkeler liberal ekonomik rejim altında sınırsız büyümeye sahne olabileceklerdir. Uzun dönemdeki bu sınırsız büyüme kısa dönemlere bakıldığında ise devamlı tam istihdam dengesinde vuku bulacaktır.

4.4- İşsizlik, Eksik İstihdam Dengesi, Konjonktür Dalgaları ve Keynes

Kapitalist sistemde, yahut liberal ekonomik rejim çerçevesinde işsizlik ve konjonktür dalgalanmalarının nedeni uzun süre tam olarak anlaşılammış ve çözüm getirilememiştir. İşsizlik ve konjonktür dalgaları Klasik ekonomik açıklamalara ve sisteme aykırı idi ve işsizliğin işçi sendikaları tekelleri ile, konjonktür dalgalarının ise banka sistemindeki ve para kredi arzındaki aksamalar yoluyla açıklanması eksik kalıyordu. Buna karşın, kıta Avrupası iktisatçıları konjonktür dalgalanmalarının açıklanmasıyla ilgili çeşitli etkenlere değiniyorlar, fakat sorunu bütün bir ekonomik sistem geliştirerek kesin çözüme kavuşturamıyorlardı (Hansen, *Business Cycles and National Income*, New York, 1952). K.Marx ve Marxistler ise konjonktür dalgalarının kapitalist sistemin bünyesinden doğduğunu ve kaçınılmaz olduğunu iddia ediyorlardı.

İşsizlik sorununun cevabı 1929-1934 Büyük Dünya Buhranını izleyerek ve 1936'da J.M.Keynes tarafından verilmiştir (*The General Theory of Employment, Interest and Money*). Esas itibariyle gelişmiş ekonomilerin bünyesini depresyon dönemi şartları altında inceleyen Keynes bu ülkelerde devlet makro alanda müdahalede bulunmadığı zaman ekonominin efektif talep noksanı nedeniyle eksik istihdamda dengeye geleceğini ve gayri iradi işsizliğin ortaya çıkacağını göstermiştir. Keynes böylece yepyeni bir makroekonomik sistem kurmuş, yani gelişmiş ekonomilerin Klasik iktisatçıların iddia ettiği tarzda değil, başka tarzda işlediğini ifade etmiş ve makro iktisat analizlerinde yeni ve büyük bir çığır açmıştır. Keynes'e göre ekonominin kendi haline bırakıldığında efektif talep noksanı nedeniyle eksik istihdamda dengeye gelmesi karşısında, tam istihdam dengesine ulaşmak üzere devletin makro düzeyde müdahalesi gerekecektir. Keynes'e göre tam istihdama ulaşılmasında en etkin yol maliye politikalarıdır (devlet harcamalarının arttırılması, vergi meylinin düşürülmesi). Para politikası (para arzının arttırılması) ise daha az etkindir ve ikincil bir politika aleti olarak kullanılabilir. Keynes'in maliye politikalarının etkinliği hakkındaki görüşü depresyon dönemi için doğrudur. Fakat, sonraki analizler göstermektedir ki, resesyon dönemlerinde para politikası bu kere maliye politikalarından daha etkin olmaktadır (Hiç, 1994a, Bölüm XXVI).

Keynes'in makro sistemi çerçevesinde ekonomiye devlet tarafından yapılan makro müdahaleler, uygulanan maliye ve para politikaları sonucu bugün konjonktür dalgaları geniş

ölçüde önlenmiştir, diyebiliriz. Bu hususta 1929-34 Büyük Dünya Buhranından ve 2. Dünya Savaşını da izleyerek Avrupa ülkelerinin altın para sistemini terk etmeleri de yardımcı rolü olmuştur. Çünkü altın sisteminde bir ülkedeki buhran kolayca diğer ülkelere sıçramaktaydı. Nitekim 1929-34 Dünya Buhranı bu şekilde sıçramalarla yaygınlaşmış ve derinleşmişti.

Keynes'i izleyerek iktisatçılar başlıca iki kampa ayrılmışlardır: Keynes ve Keynesgil iktisatçılar, Neo Klasik İktisatçılar. Bu iki ekol arasında ekonominin kendiliğinden tam istihdamı sağlayıp sağlayamayacağı sorunu üzerindeki tartışmalar uzun süre devam etmiştir (Branson, Macroeconomic Theory and Policy, New York 1979).

Keynes'in Sistemi'ni izleyerek ve Keynesgil çarpan ilkesine yatırımların da hızlandıran etkisinin (gecikmesiz olarak) ilavesiyle, Harrod ("An Essay in Dynamic Theory", The Economic Journal, Mart 1939 ve Towards a Dynamic Economics, Londra 1954) ve Domar (Essays in the Theory of Economic Growth, New York 1957) gibi Keynesgil büyüme modelleri geliştirilmiştir. Çarpan ve hızlandıranın gecikmeli olarak işlemesi ise çarpan-hızlandıran konjonktür modellerini vermiş ve bu modeller konjonktür dalgalarının açıklanmasında ilk önemli adımı oluşturmuştur (Frisch, "Propagation Problems and Impulse Problems in Dynamic Economics", Essays in Honour of Gustav Cassel içinde, 1933, Samuelson, "Interaction between the Multiplier Analysis and the Principle of Acceleration", Review of Economics Statistics, Mayıs 1939). Bu modelleri daha sonra Hicks (A Contribution to the Theory of the Trade Cycle, Londra 1950) ve Duesenberry (Business Cycles and Economic Growth, New York, 1958) gibi, parasal faktörleri de içeren daha karmaşık konjonktür modelleri izlemiştir.

Diğer taraftan, Solow ("A Contribution to the Theory of Economic Growth", Quarterly Journal of Economics, Şubat 1956), Meade (A Neo-Classical Theory of Economic Growth, Londra 1961) gibi iktisatçılar ise, faize karşı çok elastik bir yatırım fonksiyonunun varlığı halinde hızlandıran etkisinin bertaraf edileceğinden hareketle, ekonominin devamlı tam istihdam dengesinde yürüdüğü, Neo-Klasik büyüme modelleri geliştirmişlerdir.

5- KEYNES'İN GETİRDİĞİ YENİ KAVRAMLAR VE EKSİK İSTİHDAM SONUCU

J.M.Keynes meşhur eseri, "The General Theory of Employment, Interest and Money"i 1936'da, hemen 1929-1934 Büyük Dünya Buhranından sonra yayınlamıştır. Bu yıllar konjonktür dalgaları ve Büyük Dünya Buhranı karşısında Klasik Sistem'in aciz kaldığı, klasik açıklamalar ve reçetelerle buhranın çözülemeyeceğinin çok açık olarak ortaya çıktığı bir

dönemdi. Daha önceleri Klasik Sistem ye Miktar Teorisi yanlısı olan Keynes (A Treatise on Money, London 1930) bu durum karşısında yeni kavramlar ve yeni fonksiyonel ilişkiler içeren yepyeni bir makroekonomik sistem meydana getirmiş, gelişmiş ekonomilerin işleyişinin klasik sistemle değil, kendi ileri sürdüğü sistemle temsil edilebileceğini iddia etmiştir. Bu yeni makroekonomik sisteme göre devletin müdahalesi olmadığı ve ekonomi kendi haline bırakıldığında, -mal ve faktör piyasalarında TRŞ geçerli olsa dahi- tam istihdam dengesi otomatik olarak sağlanamayacaktır. Aksine, bu durumda ekonomi efektif talep noksanı nedeniyle eksik istihdamda denge bulacak, ortaya bir gayrı iradi yahut açık işsizlik çıkacaktır. Bunu önlemek üzere devletin makro politikalarla ekonomiye müdahale ederek efektif talebi yükseltmesi gerekir. Toplam talep düzeyini etkileyecek (demand management) başlıca iki makro politika söz konusudur:

- i) maliye politikaları (devlet harcamalarının yükseltilmesi ve/veya vergi meylinin düşürülmesi)
- ii) para politikası (faiz oranını düşürmek, bu yoldan yatırımları yükseltmek üzere para arzının arttırılması)

Keynes tam istihdamın sağlanmasında maliye politikalarının daha etkili olduğunu, para politikasının esas itibariyle maliye politikasına yardımcı olarak kullanılabileceğini ileri sürmüştür.

Devlet, sistemli bir biçimde maliye ve para politikaları yoluyla toplam talebi ayarlayarak depresyonları ve konjunktür dalgalarını önlemek imkanına sahip olacaktır.

Keynes efektif talep noksanından doğan eksik istihdam ve açık işsizlik dengesi sonucuna ulaşırken, makro analizlere yeni kavramlar, kurumsal şartlar ve fonksiyonel ilişkiler getirmiştir. Keynes'in getirdiği başlıca yenilikleri şu noktalarda toplayabiliriz (Ackley, a.g.e., Branson, a.g.e. ve Hiç, 1994a):

Fiyat beklentileri (P_e) ve bu beklentilerde yanılmalar

Paranın klasik muamelat saiki yanında aynı zamanda spekülasyon saikiyle de talep edilmesi ve faiz oranı ile ters orantılı bir likidite tercihi eğrisinin varlığı. Muamelat saikiyle yapılan para talebi makro iktisat literatüründe "aktif ankes", spekülasyon saikiyle yapılan para talebi "atıl ankes" olarak adlandırılmaktadır.

Yatırımın reel bir sermaye artışı olarak değil, bir nakit akımı olarak ele alınması gereği ve bunu sağlayan "yatırımların marjinal etkinliği" (MEI: Marginal Efficiency of Investments)

kavramı. Klasikler yatırımın getirisinin yatırım maliyetine eşitlendiği yatırım dengesinin reel bir kavram olan sermayenin marjinal verimliliğinin (MPK) faiz oranına eşit olduğu noktada oluşacağını ifade ediyorlardı. MPK kavramında fiyatlar sabit varsayılır. Hâlbuki belirli bir kısa dönemde yatırım talebi ve hacmi arttığında sermaye malları fiyatları artar, bu da yatırımların kârlılığının düşmesinde en önemli rolü oynar. Bu nedenle Keynes, yatırım dengesi analizlerine bir nakit kavramı olan ve sermaye fiyatlarının yükselmesini içeren MEI kavramını getirmiştir. Sonuçta gerek Klasik gerek Keynesgil yatırım fonksiyonu faiz ile ters yönlü şekilde ilişkilidir. Ne var ki Klasiklere göre yatırım fonksiyonunun eksi faiz elastikliği yüksek iken Keynes’de bu elastiklik düşüktür. Bu özellik gerek ekonominin eksik istihdam dengesi göstermesinde gerek para ve maliye politikalarından hangisinin daha etkili olduğunun saptanmasında belirleyici rol oynar.

Tasarruf ve Tüketim Meyli: Klasiklerde tasarruf ile faiz oranı arasında doğru yönlü bir ilişki, tüketimde ise bunun aksi, faiz oranı ile ters bir ilişki kabul edilmektedir. Buna göre, Klasiklerde tasarruf ve tüketim fonksiyonunda kaymalar birbirini götürür ve yatırım ve tüketim harcamalarından oluşan toplam talep aynı düzeyde kalır. Benzer şekilde yatırımların artması da tüketimin aynı miktarda azalmasıyla bir arada görülecektir. Keynes’e göre ise gerek tasarruf gerek tüketim düzeyi faiz oranından ziyade reel gelir düzeyine bağlıdır. Yüksek gelir düzeylerine çıkıldıkça marjinal tasarruf meyli (MPS) yükselecek, marjinal tüketim meyli (MPC: Marginal Propensity of Consumption) düşecektir.

Yukarıda sayılan temel kavramlar, ilişkiler ve fonksiyonlar ekonominin makro dengesinin Klasiklerden ve otomatik istihdam dengesinden tamamen farklı olduğunu göstermeye yetmektedir.

Klasiklerde reel gelir emek piyasasında emek arz ve talebinin kesiştiği noktada (tam istihdam noktasında) dengeye gelmekteydi. Yatırım ve tüketim harcamaları ve toplam talep faiz oranı yoluyla bu dengeye göre ayarlanır. Para arz ve talebi ise sadece fiyatlar genel seviyesini ve nominal parametrelerin denge değerlerini belirler. Buna reel ve parasal sektörlerin ayrı olması, "dikotomi" (dichotomy) denmektedir.

Keynes’de ise dikotomi yoktur; ekonominin reel sektörleri ile parasal sektörlerinin dengeleri, atıl ankes talebinin mevcudiyeti ve faiz oranı yoluyla bir arada oluşur. Fakat daha önemlisi, denge faiz oranına göre oluşacak denge yatırım seviyesinin tam istihdam reel gelir seviyesinde oluşacak tasarrufa eşit olması mümkün değildir. Çünkü yatırım fonksiyonunun eksi faiz elastikliği düşüktür ve hatta faiz oranı sıfıra düşürülse dahi sıfır faiz oranında oluşacak yatırım seviyesi tam istihdam gelir düzeyindeki tasarrufun altındadır. O halde,

ekonomide emek piyasasının verebileceği tam istihdam dengesi oluşamaz. Bu sonuçta iki etken bir arada rol oynamaktadır. Birincisi, yatırım fonksiyonunun (MEI'nin) eksi faiz elastikliğinin düşüklüğü, ikincisi marjinal tasarruf meylinin (MPS) yüksek oluşudur. Bu şartlar altında ekonomide denge gelir seviyesi yatırım ve tasarrufun eşit olduğu noktada yahut diğer yönüyle bakılacak olursa, yatırım ve tüketim harcamaları toplamını ifade eden "efektif talep" düzeyine göre oluşur ve efektif talep noksanı dolayısıyla, bu bir eksik istihdam dengesi olacaktır.

Bu durumu emek piyasası açısından şöyle izleyebiliriz: Firmalar toplam üretimlerini toplam talep düzeyine göre ayarlarlar. Üretim fonksiyonu ise bu üretim düzeyinin sağlanması için ne kadar emek istihdam edileceğini vermektedir. Bu da efektif talep noksanı nedeniyle tam istihdamın altında bir nokta olacaktır.

Keynes'in makro analizlere getirdiği bir başka değişiklik emek piyasasıyla ilgilidir. Keynes'e göre emek piyasasında TRŞ yoktur; işçi sendikaları mevcuttur ve işveren sendikalarına kıyasla daha güçlü durumda olan işçi sendikaları nakit ücreti belirler. İşçi sendikaları nakit ücreti fiyatlar genel seviyesine göre ve firmaların verebileceği azami reel ücreti hedefleyecek biçimde belirleyeceklerdir. Buna göre, emek piyasasında reel gelir değil, reel ücret ve istihdam dengesi teşekkül etmiş olur. Reel ücret ise yüksek olduğuna ve bu reel ücret düzeyinde işçilerin emek arzı emek talebinin üstünde olduğuna göre, bu bir eksik istihdam dengesidir. Ortaya çıkan açık işsizlik ise aslında ücretlerin yüksek tutulmasından değil, efektif talep noksanından doğmaktadır. Efektif talep noksanı yatırımın eksi faiz elastikliğinin düşüklüğü ve marjinal tasarruf meylinin yüksekliğinden doğduğu için buna makro iktisat literatüründe "yatırım-tasarruf tutarsızlığı" denmektedir.

Aynı özellikler Keynesgil Sistem'de nakit ücretlerin ve fiyatların yükselmesine paralel olarak artan, yani doğru yönlü eğimli bir toplam arz eğrisi karşımıza çıkarmaktadır. Bu da toplam talebi etkileyecek maliye ve para politikaları uygulanması sonucunda reel gelir ve istihdam düzeyinin mutlaka artacağını göstermektedir.

Emek arzı özellikleri alternatif bir açıklama tarzı olarak işçilerin para aldanmasına sahip olmaları ve fiyat ve reel ücret beklentilerindeki yanılgıları ile de açıklanabilir. Buna göre işçiler fiyat artışlarını tam tahmin edemedikleri, fiyat beklentilerinde yanılgıya düştükleri için fiyat artışları karşısında emek arzını tam olarak kısmayacaklardır. Bu alternatif açıklama tarzı da karşımıza yine beklentilerdeki sürekli yanılgılardan doğan doğru yönlü eğimli bir toplam arz eğrisi çıkartacaktır.

Keynes ithalatın da fiyatlar ve döviz kuru yanında reel gelir düzeyine bağlı olduğunu, buna göre bizim ihracatımızın reel düzeyinin bizden ithalat yapan ülkelerin reel gelir düzeyine bağlı olduğunu ileri sürmüştür. Bu kavram ve analizler dış ekonomik ilişkiler alanında büyük adımlar atılmasına yol açmıştır. Ancak bu tezde basitlik açısından kapalı modellerle çalışılacaktır. Buna göre ve para ve maliye politikalarının etkinliğini araştırmak üzere kullandığımız modellere devlet (kamu harcamaları ve vergi meyli) dâhil edilecek fakat dış ilişkiler (ihracat ve ithalat) dışarıda bırakılacaktır.

5.1- Keynesgil Devrim

Keynes'in getirdiği yenilikler ve yeni makro ekonomi sistemi LR.Klein'in da nitelendirdiği gibi, gerek literatürde ve özellikle makro ekonomi alanında gerek uygulama ve iktisat politikalarında bir "Keynesgil Devrim" (Keynesian Revolution) yaratmıştır (Klein, The Keynesian Revolution, 1961). Her şeyden önce birçok tanınmış iktisatçı Keynesgil Sistem'i benimsemiş, bu sistemi geliştirmiş ve iktisat teorisine ve Keynesgil Sistem'e katkılarda bulunmuşlardır. Burada bu iktisatçılardan sadece bir kaçını sayabiliriz: Lawrence Klein, J.R.Hicks, Roy F.Harrod, N.Kaldor, M.Kaleski, A.W.Phillips, Alvin Hansen, Paul A.Samuelson, James Duesenberry, Ragnar Frisch, Evsey D.Domar, Charles Kindleberger, Oskar Lange, S.S.Alexander, Gardner Ackley, Walter Heller, James Tobin, Franco Modigliani ve daha yeni kuşaktan olan S.Blinder ve John B.Taylor, vb. (Klamer, The New Classical Economics, Conversations with the New Classical Economists and their Opponents, 1985).

Bu ve diğer Neo-Keynesgil ve Yeni-Keynesgil iktisatçıların katkılarıyla büyüme, tüketim ve tasarruf meyli, para talebi ve portföy analizi, işsizlik oranı ve fiyat artışı bileşimi seçimi, ekonometrik modeller dış ekonomik ilişkiler gibi konularda teoriler ve analizler geliştirilmiş, Keynesgil varsayımlar, fonksiyonlar ekonometrik araştırma konusu yapılmıştır. Paul A.Samuelson'un öncülüğüyle Keynesgil Sistem ve analizler standart ders kitaplarına alınmış ve Paul A.Samuelson'un da ifade ettiği gibi, iktisatta temel görüşü (mainstream) Keynesgil Sistem ve Keynesgil analizler oluşturmuştur. Keynes karşıtı görüşler ve makro sistemler ise uzun süre arka planda ve ikincil kalmıştır.

Keynesgil makro iktisat politikaları uygulamaya konmuş ve bu politikalarla ABD ve Avrupa ülkeleri 1929-1934 Dünya Buhranı ve onu izleyen 1939-1945 2. Dünya Savaşı'ndan sonra uzun bir süre ve 70'li yıllara kadar kayda değer bir ekonomik büyüme ve gelişmeyi yine kayda değer bir fiyat istikrarı içinde başarabilmişlerdir. Bu arada konjonktür dalgaları büyük

ölçüde kontrol altına alınabilmiştir. Bu şiddetli dalgalanmalar Keynes'den sonra fiilen resesyona ve ılımlı enflasyonist eğilimlere indirgenmiş, bunlar dahi önlenebilmiştir (Klamer, a.g.e., James Tobin ile mülakat bölümü).

6- KEYNESGİL SİSTEM'İN ANA HATLARI

6.1- Genelleştirilmiş Keynesgil Sistem (LM-IS Eğrileriyle)

Klasiklerin rasyonellik postulasını terk eden Keynes, belirsizlik ortamında girişimcilerin geleceğe ilişkin sezgi, beklenti ve genel eğilime göre davrandıklarını belirtmekte ve yeni bir rasyonellik anlayışı (Güven Dereceleri) getirmektedir. Bu bölümde Keynesgil Sistem ana hatlarıyla ve özet olarak sunulacaktır. Hemen belirtelim ki, makro iktisat literatüründe iki tür Keynesgil Sistem söz konusu edilmektedir.

Birincisi, Basit Keynes Sistem'i olarak adlandırılan ve bazı uç varsayımların kabulü sonucu parasal parametrelerin reel gelir ve istihdam düzeyini etkilemediği sonucuna ulaşılan, Keynesgil basit çarpan modellerinin arkasındaki sistemdir. Bu modelde atıl ankes talebinin belirli bir faiz oranında eksi elastikliğinin sonsuz olduğu, yani likidite tuzağının mevcut bulunduğu ve/veya yatırım fonksiyonunun eksi faiz elastikliğinin, yine belirli bir faiz oranından sonra sıfır olduğu varsayılır. Bu model bir basitleştirme değildir.

İkincisi, Keynes'in esas ileri sürdüğü makro sistem G.Ackley ve W.Branson'un yorumlarında "Genelleştirilmiş Keynesgil Sistem" olarak anılır. Bu sistemde de likidite tuzağı mevcut değildir, fakat atıl ankes talebinin eksi faiz elastikliği yüksektir. MEI'nin, yani yatırım fonksiyonunun eksi faiz elastikliği ise sıfır olmamakla beraber düşüktür. Böyle bir sistemde "dikotomi" (dichotomy) yoktur yahut para "tarafsız" (neutral) değildir; ekonomide denge parasal ve reel sektörler bir arada ve faiz yoluyla birbiriyle ilişkili olarak kurulur. Ne var ki, yine yukarıda belirtilen varsayımlar sonucu "yatırım-tasarruf tutarsızlığı" mevcuttur. Yani, ekonomi kendi haline bırakıldığında efektif talep noksanı veya deflasyonist açık nedeniyle bir eksik istihdam dengesi gösterecektir. Bu durumda da reel geliri ve istihdamı yükseltmek, tam istihdama ulaşmak üzere esas itibarıyla maliye politikaları uygulanmalıdır. Daha az etkili olan ve tek başına tam istihdamı sağlamaya yetmeyen para politikası ise maliye politikalarına yardımcı olarak uygulanabilir.

Burada Genelleştirilmiş Keynes Sistemi'nin ayrıntılı biçimde ele alınmasına gerek görülmemiştir ve bu konunun bilindiği varsayımından hareket edilecektir. Ancak devleti içeren ve/fakat dış ticaretin hesaba katılmadığı Genelleştirilmiş Keynes Sistem'i, LM-IS

eğrileri ve bir de fiyat artışları (P) ile reel gelir (y) arasındaki ilişkiyi saptayan Toplam Talep (AD) ve Toplam Arz (AS) eğrileri yardımıyla özetlenecektir.

LM-IS eğrilerine temel oluşturan para arz ve talebi ve yatırım-tasarruf denklemleri aşağıdadır:

$$1- \quad M/P = k(y) + l(r); \quad 1 > k > 0; \quad l(r)' < 0$$

$$2- \quad i(r) + g = s(y) + t(y); \quad i(r)' < 0; \quad s(y)' > 0; \quad t(y)' > 0.$$

Burada

M/P : Nominal para arzı (M) bölü fiyatlar genel düzeyi (P); yani reel para arzı düzeyidir. P endojen bir parametredir. M nominal para arzı olup para otoritelerince tayin edilmiş bir veridir, yani eksojen bir parametredir. Nominal para arzı düzeyinin saptanması ve para arzını etkileyen çeşitli aletlerle bu düzeye çıkartılması (veya indirilmesi) para politikasının temelini oluşturur.

k : Aktif ankes talebini oluşturan Marshall k'sıdır.

y : Net reel gelir

l : Atıl ankes talebini oluşturan likidite fonksiyonu

r : Faiz oranı

i : Özel yatırım reel düzeyi

g : Reel devlet harcamaları düzeyi (kamu yatırım harcamaları net); devlet harcamaları düzeyinin veri olduğu varsayılmaktadır; bunun saptanması maliye politikasının iki temel ayağından birincisini oluşturur.

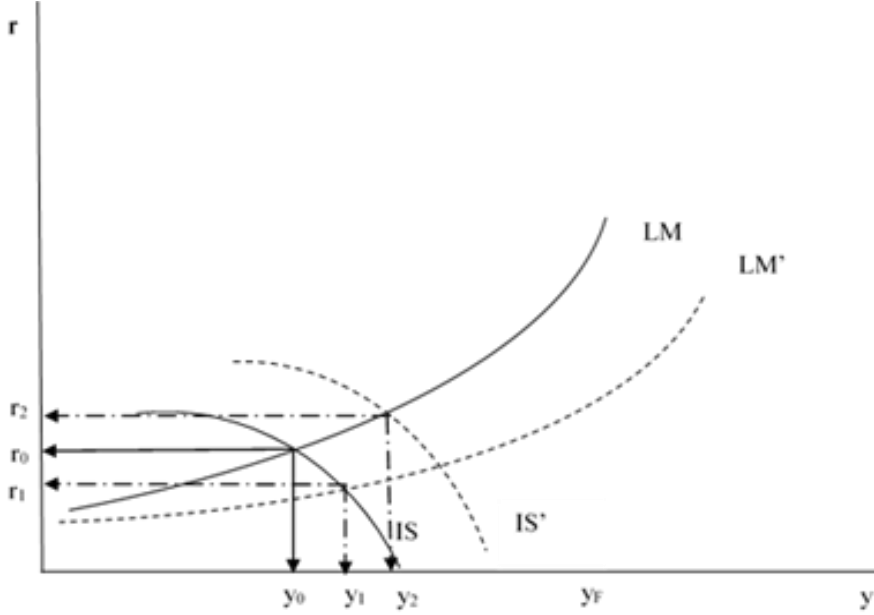
s : Tasarruf net reel düzeyidir.

t : Reel vergi oranıdır; vergiden gelir transferleri tenzil edilerek net vergi meylli hesaplanmalıdır. Vergi oranının değiştirilmesi maliye politikasının ikinci ayağını oluşturur.

LM-IS eğrileri analizinde ekonominin sadece talep yönü ele alınmış olur; arz yönü bir kenara bırakılmıştır. Yine, burada yatırım ve tüketim fonksiyonları, bunun yanında vergi fonksiyonu basit düzeyde tek ve genel dengenin oluşması açısından en önemli olan bağımsız değişkene (reel gelir düzeyine) bağlı kabul edilmiş, diğer çeşitli etkenler hesaba katılmamıştır.

Amaç LM-IS eğrileri yardımıyla ve genel denge yaklaşımı içinde, reel gelir ve faiz oranı düzeyi dengesinin bir arada oluşmasının gösterilmesinden ibarettir. Başka bir ifade ile gerek

para piyasası gerek mal piyasası (yatırım-tasarruf) dengesini sağlayacak olan faiz oranını ve reel geliri (talep düzeyini) saptamaktan ibarettir. Ekonominin Hicks-Hansen LM-IS eğrileriyle dengesi Şekil 1'de gösterilmektedir.

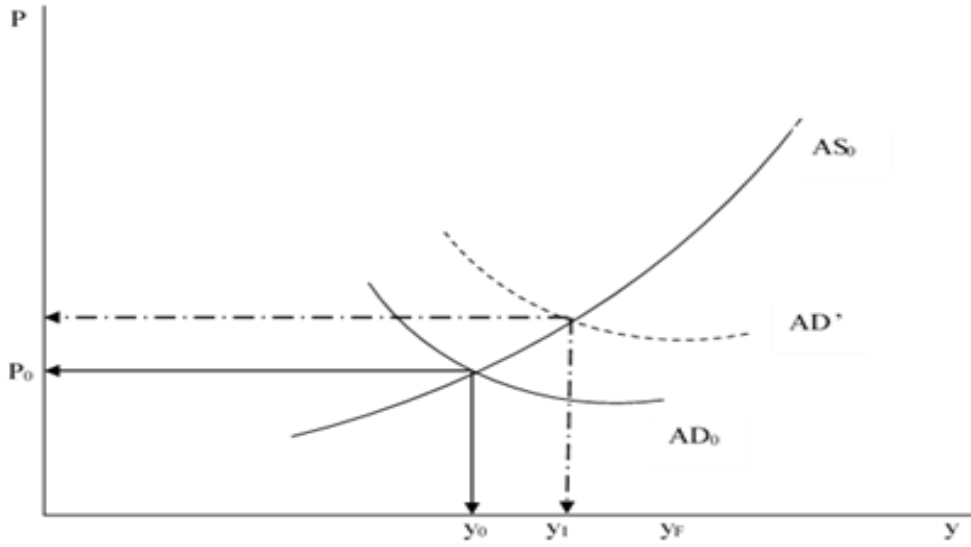
Şekil 1

Şekilde IS ve LM eğrilerinin kesiştiği r_0 ve y_0 düzeyleri denge noktasını vermektedir. Dikkat edilirse bu denge gelir düzeyi (y_0) tam istihdam reel gelir düzeyinin (y_f) çok altındadır. Demek ki, ekonomide yatırım-tasarruf tutarsızlığı yahut efektif talep noksanı yahut deflasyonist açlıkla ifade edilen bir eksik istihdam dengesi ve açık işsizlik durumu söz konusu olmaktadır. Yine şekilden görüldüğü gibi, para arzını arttırarak LM eğrisinin sağa kayması (LM') yoluyla sağlanan gelir artışı (y_1) fazla yüksek değildir. Ayrıca, teorik olarak diyelim ki faiz sıfıra düşürülse dahi ekonomide en çok (y_f) reel gelir düzeyi oluşmayacaktır; yeni oluşacak reel gelir düzeyi de tam istihdam gelir düzeyinin (y_f) her zaman daha altında olacaktır. Buna karşın, devlet harcamalarının arttırılması ve/veya vergi meylinin düşürülmesi yoluyla IS eğrisi sağa kayduğunda (IS') reel gelir ve istihdam daha çok artmaktadır: Şekilde (y_2) gelir düzeyi. Üstelik bu kaymalar sonucu er geç tam istihdam gelir düzeyine ulaşmak mümkündür. Kısaca LM ve IS eğrilerinin eğimleri ve kaymalar daha şimdiden maliye politikasının para politikasına kıyasla daha etkili olduğunu göstermektedir.

6.2- Genelleştirilmiş Keynesgil Sistem (AD-AS Eğrileriyle)

Ekonominin dengesi bu kez AD ve AS eğrileri yardımıyla Şekil 2'de temsil edilmektedir. AD ve AS eğrilerinin nasıl elde edildiğinin bilindiği varsayılarak burada ayrıca bu hususu

açıklamaya etmeye gerek görülmemiştir. Bu dengede AD ekonominin talep yönünü, yani para arz ve talebi ile yatırım-tasarruf eşitliğini verir. AS ise arz yönünü, demek ki üretim fonksiyonunu, emek talebi ve emek arzının özetini vermektedir. Burada önemli olan husus, Keynesgil Sistem’de beklentilerin hesaba katılmaması, daha doğrusu işçilerin fiyat beklentilerinde ve reel ücret tahminlerinde devamlı nitelikte yanılgılar ve para aldanması nedeniyle (veya işçi sendikalarının bilinçli olarak toplam talep artışı uyarınca üretim ve istihdam artışına yol açmak ve reel ücrette bir azalmaya katlanmak gibi bilinçli bir seçimi dolayısıyla) AS eğrisinin doğru yönlü eğimli bir eğri olmasıdır.

Şekil 2

Şekilde AD ve AS eğrilerinin kesiştiği denge noktasında fiyat artışı P_0 , reel gelir düzeyi y_0 olacaktır. Yine tam istihdam reel gelir düzeyinden (y_f) uzak bulunmaktayız ve fakat toplam talep eğrisi maliye ve/veya para politikaları yoluyla yükseltildiği zaman fiyatlarla birlikte reel gelir ve istihdam düzeyini arttırabiliriz. Nitekim şekilde AD'nin AD' olarak yükselmesiyle fiyat artışı (P_1) reel gelir düzeyi ise (y_1) olmaktadır.

AS eğrisi daha önce dikleşmediği sürece de toplam talebi yeterince arttırdığımız ve reel gelir artışının getireceği fiyat artışına da katlandığımız zaman, tam istihdam reel gelir düzeyine ulaşmamız mümkündür. AD eğrisi bu artışın para arzı ve maliye politikalarından hangileriyle sağlanacağını, hangisinin daha etkin olacağını göstermektedir ve aslında LM-IS eğrilerinin bir bileşimidir. Bu nedenle bu konu için LM-IS eğrilerine dönmek daha uygun olur.

7- KEYNESGİL SİSTEMDE MALİYE VE PARA POLİTİKALARININ ETKİNLİĞİ

7-1. Buhran Döneminde Uygulanması Gereken Politikalar

Keynes'e göre, başlangıç noktası olarak buhran dönemi ve eksik istihdam dengesinden hareket edecek olursak, efektif talebi yükselterek tam istihdama ulaşmak konusunda en etkili politika maliye politikalarıdır (Şekil 1'e yeniden bakılabilir). Özellikle devlet reel harcamaları (g) düzeyinin yükseltilmesi aynen yatırım fonksiyonunun (diyelim ki, teknik ilerleme etkisiyle) yükselmesi şıkında meydana geleceği gibi, efektif talebi, dolayısıyla üretim ve istihdamı bir çarpan etkisiyle artırır. Şüphesiz Genelleştirilmiş Keynes Sistemi'nde devlet harcamalarının toplam talep ve reel geliri artırması ile birlikte, bu sistemin genel makro denge şartları çerçevesinde, faiz oranı da bir miktar yükseleceği için, özel yatırımlar, az da olsa, bir miktar düşer. Bu olay "dışlanma etkisi" (crowding-out effect) olarak adlandırılmaktadır. Özel yatırım düzeyindeki bu düşme devlet harcamalarını arttırmanın (veya yatırım fonksiyonunun teknik ilerleme dolayısıyla yükselmesinin) reel geliri ve istihdamı yükselten çarpan değerini biraz aşağıya çekecektir. Fakat yine de en etkili politika devlet harcamalarının yükseltilmesidir. Çünkü bu politika sonucunda reel gelir önemli ölçüde arttığı gibi, er geç tam istihdam noktasına ulaşmak da mümkün olabilecektir.

Diğer taraftan, vergi meylinin düşürülmesi de bu kere çarpan değerini yükselterek efektif talebi, reel gelir ve istihdamı artırır. Çünkü vergi meylinin düşürülmesi halkın eline geçen "kullanılabilir gelir" (disposable income) düzeyini yükseltir. Bu ise kısmen tasarruf düzeyini ve fakat kısmen de tüketim harcamalarını artırır. $t(y)$ 'nin düşürülmesinin gelir arttırıcı etkisinin g 'nin yükseltilmesinin gelir arttırıcı etkisinden biraz daha düşük olduğu açıktır. Kaldı ki, g 'nin yükseltilmesi bir hükümet kararıdır ve kesin biçimde gerçekleştirilir.

Buna karşın, $t(y)$ 'nin düşürülmesi kesin olarak halkın kullanılabilir gelirini yükseltir. Fakat buradan hareketle tüketim harcamalarının yükseltilmesi hane halklarının kararlarına bağlı bir konudur. Örneğin, hane halkları bu vergi düşürülmesini geçici kabul edebilirler yahut başka çeşitli nedenlerle kullanılabilir gelirleri arttığı halde tüketim harcamalarını arttırmayabilirler veya yeterince arttırmayabilirler. Dikkat edilirse g 'nin yükseltilmesi ve/veya $t(y)$ 'nin düşürülmesi bütçe açığı yaratacaktır. Fakat bu buhran döneminden çıkmanın ve istihdam arttırmanın tek etkili yolu ve bedelidir.

Para politikasına gelince, yine diyelim ki buhran döneminde veya eksik istihdamın mevcut olduğu başlangıç noktamızda Merkez Bankası açık piyasa işlemleri (sermaye piyasasından esham tahvil satın almak ve bedelinin halkın banka mevduat hesaplarına ödenmesi) ve reeskont oranının düşürülmesi yoluyla para ve kredi hacmini genişletmeye çalışsın. Bu

politika da faiz oranını düşürmek, böylece yatırımları arttırarak efektif talebi, reel gelir ve istihdam düzeyini yükseltebilir. Fakat genişleyici (expansionary) para politikasının etkisi sınırlıdır ve sırf para politikası yoluyla tam istihdam dengesine ulaşmak hiçbir zaman mümkün değildir. Çünkü birincisi para arzı artışı, atıl ankes talebinin eksi faiz elastikiyetinin yüksek olması nedeniyle faiz oranı fazla düşürülemez. İkincisi, bu faiz düşmesi karşısında, yatırım fonksiyonunun eksi faiz elastikliğinin küçük olması nedeniyle yatırımlar çok fazla yükselmez. Dolayısıyla da para politikasıyla efektif talep ve istihdam bir miktar arttırılabilse dahi, tam istihdam dengesine ulaşmak hiç bir zaman mümkün olmayacaktır. Kaldı ki, fiyat değişmelerinin yatırım ve tüketim üzerindeki dinamik etkileri yahut başka etkilerin ağır basması sonucu faiz oranının düşürülmesine rağmen yatırımlar yükselmeyebilir. Bu nedenlerle de Keynes'e göre buhran döneminde maliye politikası esastır; para politikasına maliye politikası yanında ancak yardımcı olarak başvurulabilir.

Keynesgil makro sistem sadece buhran dönemini aydınlatmakla kalmamaktadır; genel nitelikte bir teori yahut makro sistemdir. Nitekim bu kere enflasyona ve konjonktürün refah dönemlerindeki enflasyonist eğitime karşı da etkili politika tavsiyeleri yapmamıza olanak vermektedir. Nitekim eğer efektif talep herhangi bir dönemde ekonomi için tam istihdam ile çizilmiş olan azami üretim ve reel gelir limitini aşmışsa, bu bir enflasyonist açık ve talep enflasyonu yaratacak, fiyatlar devamlı yükselecektir. Bu durumda Keynesgil Sistem çerçevesinde hükümet devlet harcamalarını azaltmak, vergi meylini yükseltmek ve gerekirse bütçe fazlası vermek, para arzı mutlak seviyesini veya en azından para arzı artış hızını düşürerek toplam talebi kısımlar. Böylece enflasyonist açık ve talep enflasyonu önleyebilir.

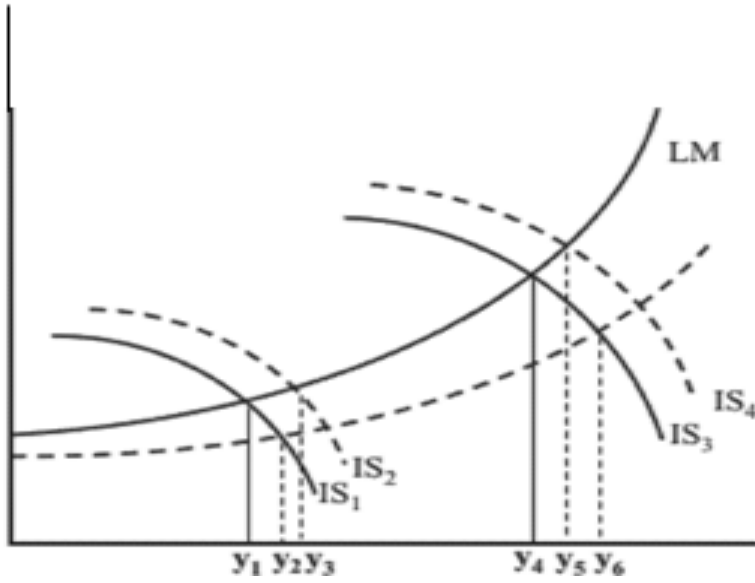
Benzer şekilde, devletin konjonktür dalgalarını önleyici uzun vadeli politikalar izlemesi de mümkündür. Nitekim konjonktürün buhran döneminde devlet harcamalarını arttırmak, vergileri düşürmek ve bütçe açıkları vermek bahasına toplam talep yükseltilir. Bunun yanında para arzı arttırılarak faiz oranı düşürülür. Yüksek konjonktür ve enflasyonist eğilimler döneminde bu kere aksine, devlet harcamaları azaltılır, vergi meyli yükseltilir ve bütçe fazlalıkları vererek toplam talep artışı dizginlenir. Aynı şekilde para arzı düşürülür ve faizler yükseltilir. Buhran dönemindeki bütçe açıkları konjonktürün yüksek dönemlerindeki bütçe fazlalıklarıyla kapanabilir ve uzun vadede bütçe dengesi muhafaza edilmiş olur .

Yine Keynes'e göre gelir dağılımını düzeltici yönde politikalar da toplam talebi ve dolayısıyla istihdam düzeyini arttırabilir. Örneğin, müterakki gelir vergisi yoluyla düşük gelirliilerin "kullanılabilir gelirleri" (vergi tenzil edildikten sonraki gelirleri) yükseltilsin; yüksek gelirliilerin kullanılabilir gelirleri ise düşürülsün. Düşük gelirliilerin marjinal tasarruf meylleri

düşük, yüksek gelirli olanlar ise yüksek olduğuna göre, kullanılabilir gelir farklarının müterakki yahut uygulanmakta olana kıyasla daha müterakki gelir vergisi yoluyla kullanılabilir gelir farklarının azaltılması makro marjinal tasarruf meylini düşürecek, makro marjinal tüketim meylini yükseltecektir. Böylece, yeni dengede toplam harcamalar ve istihdam seviyesi de yükselmiş olacaktır. Müterakki gelir vergisi düşük gelir düzeylerinde az vergi olarak kullanılabilir geliri fazla azaltmamak, yüksek gelir düzeylerinde yüksek vergi olarak kullanılabilir geliri ve bu yoldan tüketim harcamalarını biraz kısarak ekonomiye bir ölçüde otomatik istikrar getirici rol de oynamaktadır (built-in stabilizer).

7.2- Para ve Maliye Politikalarının Daha Geniş Bir Perspektif İçinde Değerlendirilmesi

Keynes, buhran dönemi şartlarının etkisi altında efektif talebi yükselterek istihdamı arttırmak, tam istihdam noktasına ulaşmak hususunda maliye politikasının etkin olduğunu, para politikasının daha az etkili olduğunu ve ancak yardımcı politika olarak kullanabileceğini öne sürmüştü. Aynı sorunu Şekil 3'de görüldüğü gibi, LM-IS eğrileri yardımıyla ve geniş bir perspektif içinde inceleyebiliriz. Ve meseleyi çok farklı gelir düzeyleri açısından bir mukayeseye tabi tutabiliriz.

Şekil 3

Şekil 3'de de görüldüğü gibi, ekonomi düşük gelir düzeylerinde bulunuyorsa (buhran dönemlerinde olduğu gibi) bu düşük gelir düzeylerinde LM eğrisinin yatık olması dolayısıyla para arzındaki yükselme (LM eğrisinin sağa kayarak LM' olması) durumunda reel gelir seviyesi y_1 'den ancak y_2 'ye yükselebilecektir. Hâlbuki IS eğrisinin maliye politikası (devlet harcamalarının yükseltilmesi ve/veya vergi meylinin düşürülmesi) ile IS_1 'den IS_2 'ye

kaydırılması reel gelir seviyesini y_3 'ye yükseltebilecektir. Kısaca düşük gelir düzeylerinde, Keynes'in de iddia ettiği gibi, maliye politikası etkili; para politikası ise fazla etkili değildir.

Buna karşın, daha yüksek gelir düzeylerinde, diyelim ki y_4 düzeyinde isek, bu kere geliri ve istihdam daha da yükseltmek istiyorsak, LM eğrisinin dikleştiği bölgelerde olduğumuz için para politikası etkili olmakta ve reel gelir düzeyini y_6 'e yükseltmektedir. Maliye politikası (IS eğrisinin IS_3 'den IS_4 'ye kayması) ise fazla etkili değildir ve reel geliri ancak y_5 'e yükseltebilmektedir.

Bunu, yüksek gelir ve resesyon dönemlerinde para politikası maliye politikasından daha etkilidir şeklinde özetleyebiliriz. Bu sonuç Keynes'in Sistemi'ne aykırı değil, tamamen bu sistemin özelliğinin tabii bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kısaca, buhran dönemleri yahut ciddi durgunluk ve düşük konjonktür dönemlerinde maliye politikalarına, yüksek konjonktür ve resesyon dönemlerinde para politikalarına öncelik verilmelidir. Keynesgil Sistem'in uygulanmasının tabii sonucu budur.

8- KEYNESGİL SİSTEM, POLİTİKA TAVSİYELERİ VE TATBİKAT

8-1. Keynes, Konjonktür Dalgaları, Buhranlar ve İşsizlik

Keynes 1936'da yeni bir makroekonomik sistem ortaya atana kadar konjonktür dalgaları, buhranlar ve işsizlik o zamanın sanayileşen gelişmiş ekonomilerinin en büyük sorununu oluşturuyordu. Avrupa ülkeleri ve ABD sanayi devriminden bu yana geçirdikleri yaklaşık 1,5 yüzyıl boyunca devamlı ve şiddeti giderek artan, 7-11 yıllık konjonktür dalgalarına maruz kalmışlardı. Konjonktür dalgalarının açıklanması ve buhranların önlenmesi konusunda Klasik iktisatçılar ve Basit Klasik Sistem yetersiz kalmıştı.

Ekonominin otomatik tam istihdam dengesine geleceğine inanan Klasik iktisatçılar, A.Marshall ve diğerleri konjonktür dalgalarını banka sistemindeki aksamalar ve gecikmeler dolayısıyla para arzındaki esneksizliklere bağlamışlardı. Bu ise buhran döneminde bir ölçüde para politikası ve para genişlemesi politikasının uygulanmasına cevaz veriyordu.

Fakat para genişlemesi buhranları önlemekte başarılı olamamıştır. O zaman uygulanan altın sistemi ve fiyat istikrarı endişeleri para arzının arttırılması konusunda ciddi sınırlar çizmekteydi. Konjonktür dalgaları olayından ve varlığından hareket eden birçok Kıta Avrupası iktisatçıları bu olayı teorik olarak açıklamaya çalışmışlardır. Fakat genel bir makro sistem oluşturamadıklarından açıklamaları ve bunlara dayanan politika tavsiyeleri çok yetersiz kalmıştır. K.Marx ise konjonktür dalgalarının kapitalist sistemin bünyesinden

doğduğunu ve giderek artacağını, son bir buhran döneminde ise kanlı bir ihtilal sonucu kapitalist sistemin yıkılacağını iddia etmişti. Bu sorunlar, açıklama ve politika yetersizlikleriyle 1929-1934 Büyük Dünya Buhranına kadar gelinmiştir.

Keynes'in makro sisteminden hareketle buhrana karşı Keynesgil politika reçetelerinin uygulanmasına paralel olarak ise konjonktür dalgalarının adeta ortadan kalktığını gözlemekteyiz. Keynes buhran döneminde esas olarak maliye politikası izlenmesini öneriyordu. Devlet harcamalarının arttırılması, vergi meylinin düşürülmesi ve bütçe açıklarının meydana getirilmesi bahasına efektif talebin etkin şekilde yükseltilmesi Keynes'in temel politika ilkesini oluşturmaktaydı. Para genişlemesi ancak yardımcı bir politika kabul edilebilirdi.

Keynes uygulanacak maliye politikaları sonucu meydana gelecek bütçe açığından fazla endişe edilmemesi gerektiğini savunuyordu. Çünkü her şeyden önce bu sayede reel gelir ve istihdam artacaktı. İkincisi, bu reel gelir artışı aslında vergi gelirlerini de arttıracak, sonuçta bütçe açığı bir ölçüde azalmış olacaktı. Kaldı ki, uzun vadede ve refah döneminde, enflasyonist eğilimleri önlemek üzere bu kere efektif talebi kısmak üzere devlet harcamaları kısılacak, vergi oranları yükseltilecek, bütçe fazlalıkları meydana getirerek efektif talep ve harcama düzeyi kısılacaktı. Bu bütçe fazlalıkları buhran dönemindeki bütçe açıklarından doğan borçların ödenmesinde kullanılır; böylece bütçe dengesi uzun vadeli olarak sağlanabilirdi.

Keynes para politikasının da yardımcı bir alet olarak etkili biçimde kullanılması ve para genişlemesinin gerekli ölçüde sağlanabilmesi için altın sisteminin terk edilmesini ve kâğıt para sisteminde kalınmasını önermiştir. 1929-1934 Dünya Buhranı dolayısıyla Avrupa ülkeleri altın sistemini terk etmişler ve fiilen kâğıt para rejimine girmişlerdi. Aynı durum 1939-1945 2. Dünya Savaşında da görülmüştü. Keynes 2. Dünya Savaşından sonra da kâğıt para rejimine devam edilmesi gereğini savunmuştur. Keynes bu vesile ile dış ödemeler dengesiyle ilgili otomatik altın standardı teoremini de eleştirmiştir. Klasik Sistem ve Miktar Teorisi çerçevesinde Klasikler altın sisteminde altın giriş ve çıkışları, para arzındaki bu değişmelerin yaratacağı fiyat değişmeleri yoluyla ödemeler dengesinin otomatik olarak sağlanacağını iddia ediyorlardı. Keynes'e göre para arzının değiştirilmesi ise sadece fiyatları değil, aynı zamanda reel gelir ve reel gelire bağlı olarak ithalatı değiştirecekti. Demek ki dış ödemeler bilançosundaki düzelme kısmen reel gelir düzeyinin azaltılması bahasına sağlanmış olacaktı.

ABD'de Franklin Roosevelt'in 1933'den itibaren uyguladığı New Deal politikası ile, Avrupa ülkeleri de Keynesgil reçetelerin uygulanması yardımıyla 1929-1934 Büyük Dünya Buhranını

atlatmışlar ve ileriki yıllar için de konjktür dalgalanmalarını önleyebilecek bilgi ve aletlere sahip olmuşlardır. Nitekim, Büyük Dünya Buhranı ve 2. Dünya Savaşından sonra ABD ve Avrupa ülkelerinin konjktür dalgalanmalarıyla karşılaştıkları söylenemez. Birçok ülkede zaman zaman ödemeler bilançosu devamlı açıklar nedeniyle meydana gelen ve devalüasyonla, devalüasyonla birlikte büyüme hızının kısılması, fiyat istikrarının sağlanmasını hedefleyen politikaların uygulanmasıyla çözümlenen sorunlar ayrıdır ve bu krizlerin konjktür dalgalanmalarıyla ilgisi yoktur.

Globalizasyon'un ilk dönemlerinde konjktür dalgaları yerini hafif resesyona veya ılımlı enflasyonist ortamın meydana çıkmasına bırakmıştır. Bu sorunlar ise genellikle maliye politikalarından ziyade para politikası yoluyla çözümlenebilmektedir. Fakat bu şartlar altında maliye politikalarından ziyade para politikası uygulanması Keynes'in makroekonomik sistemine aykırı değildir. Daha önce de belirtildiği gibi, Keynes'den sonra, Keynesgil Sistem'den hareketle yapılan analizler resesyon dönemlerinde, buhran döneminin aksine, para politikasının maliye politikasından daha etkili olacağına işaret etmektedir. İlimli enflasyonların önlenmesi de doğaldır ki, daha ziyade para politikası ve para arzı artışının kısıtlanması yoluyla başarılabilir.

Günümüzde ise yeniden resesyon dönemlerine dönmüştür. Keynes Sistemi'nin ve Keynesgil reçetelerin konjktür dalgalanmalarını geniş ölçüde kontrol altına alması, buhranların önlenmesi en belirgin bir gözlem olarak karşımızdadır.

Keynes'in makro sistemi ve politika tavsiyeleri sadece buhranların önlenmesinde değil, aynı zamanda enflasyonların önlenmesinde de etkili biçimde kullanılmıştır. Nitekim 1929-1934 Dünya buhranının aşılmasından hemen sonra savaş hazırlıkları ve 1939-1945 2. Dünya Savaşı çeşitli ekonomik, sosyal ve siyasi sorunlar yanında enflasyonist eğilimleri de kamçılıyordu. Bu enflasyonist eğilimlerin kontrol altına alınmasının sadece para politikası ve para arzının kısılmasıyla arzu edilir düzeyde kısıtlanamayacağı açıktı. Bu nedenle bu enflasyonist dönemde de Avrupa ülkeleri Keynesgil politikalar uygulamışlar, para arzı artışının kısılması yanında kamu harcamalarının da kısılmasına çalışmışlardır. En azından savaş masrafları dışındaki harcamaları kısmışlar, vergiler yükseltmişler, faizi yükselterek iç borçlanmaya gitmişler, böylece özel tüketim harcamalarını kısıtlamışlardır. Maliye politikaları yoluyla efektif artışının kısıtlanmaya çalışılması açık şekilde Keynesgil makro sistemden doğmaktadır, Klasik Sistem ile pek ilişkili değildir.

8.2- Günümüz Ekonomik Şartları, Sorunları ve Keynesgil Sistem

Keynes ile bir taraftan konjonktür dalgalanmaları başarılı bir şekilde önlendikten, en azından geniş ölçüde kontrol altına alındıktan sonraki zaman boyunca bu kere gelişmiş ülkelerde genellikle devlet müdahalesi giderek artmıştır. Bu arada, birçok ülkede bütçe açıkları baş gösterdiği halde etkili tedbir alınmamıştır. Enflasyon ve verimlilik farkları ayrıca dış ödemeler bilançosu açıklarına yol açmış, buna rağmen paranın dış değeri muhafaza edilmek istendiği için dış ödemeler bilançosu krizleri baş göstermiştir. Bu krizler er geç devalüasyon yapılarak önlenmiştir. 1971'den sonra ise ABD tahditli altın sistemini terk etmiş ve ABD dahil tüm gelişmiş ülkeler genellikle esnek, döviz kuru uygulamalarına geçmişlerdir. Döviz kurunun tespiti geniş ölçüde serbest piyasaya bırakılmıştır.

Bu ülkelerde sosyal baskılar sonucu sosyal yönde müdahaleler de yoğunlaşmış, sosyal haklar, maliyetler de ve sosyal gayeli kamu harcamaları önemli bir yer işgal eder duruma gelmiştir. Böylece Keynes'in buhran dönemi için önerdiği ve buhran döneminden çıkılması hususunda faydalı olabilecek politikaların bu kere bugünkü ekonomik şartlar altında uygulanmaya devam edilmesi sorunlar yaratmaya başlamıştır. Kaldı ki, aynı dönem boyunca ve zamanla ekonomiler dinamizm kazanmış özel sektör bütünü gelişmiş, teknolojik ilerlemeler hızlanmıştır. Bazı gelişmiş ülkeler sınıai ekonomi olmaktan çıkarak bilgisayarlı iletişim-haberleşme çağına girmiştir. Buna paralel olarak dış ticaret, -gerek mal gerek insan gücü alımı hızla artmış, dış ticaret daha serbest hale getirilmiştir. Malî piyasalar da birbiriyle irtibatlanmış, gerek sabit sermaye gerek portföy yatırımları yahut fon akımları büyük ölçülerde artmıştır.

Bu süratli gelişme her şeyden önce bir hususu açık olarak ortaya sermektedir. Keynes, gelişmiş ülkeler için uzun vade açısından da kötümserdi ve işsizliğin kronik hale geleceğini tahmin ediyordu. Buna neden olarak da başlıca üç etken öne sürmekteydi. Birincisi, Avrupa ülkelerinin yeni sürüm imkânları azalmıştı. İkincisi, teknolojik ilerleme hızı yavaşlamıştı ve teknik ilerleme sermayeden tasarruf sağlayan üretim metodlarının uygulanmasına yönelmişti. Üçüncüsü, tüketim harcamalarını kamçılacak olan nüfus artış hızı düşmüştü. Gerek 2. Dünya Savaşı sonrası gerek bugünkü tecrübeler ve hızlı teknolojik gelişme ve büyüme Keynes'in uzun vadeli bu kötümser görüşlerinin ne kadar yanlış olduğunu belirgin biçimde ortaya koymuştur.

Fakat ileriye ait tahminler ve bu tahminlerde yanılma başka, Keynes'in kurduğu makro sistemin temellerinin doğru olup olmaması başka bir konudur.

Uzun zamandır gelişmiş ekonomilerin içinde bulunduğu şartlar altında Keynes'in buhran dönemi için önerdiği politikaların geçersiz olduğu açıktır. Çünkü en son yaşanan finansal krize kadarki dönemde ekonomilerdeki esas sorun ciddi ve derin buhran döneminden kurtulmak değildi. Fakat en son döneme kadar da uygulanması gerekli olan politikaları veya uygulanan ve olumlu sonuçlar veren politikaları Keynesgil makro sisteme dayanarak önermek mümkün değil miydi? Keynes'i sadece buhran dönemini ele alan bir iktisatçı kabul etmek ne derece doğrudur? Yoksa gelişmiş ülkelerin son dönemlerindeki şartlar altında Yeni Klasik Okul ve Yeni Klasik Okuldan doğan politika tavsiyeleri mi geçerli kabul edilmeliydi? Devlet müdahale ve politika uygulamalarından sakınılması konusunda "Rasyonel Beklentiler" modelinin yeri ve önemi neydi? Bu konuların tartışması Yeni Klasik Okul da gözden geçirilmesini izleyerek farklı bir araştırma olarak yapılmalıdır.

Nitekim günümüz ekonomik şartları Keynesgil Sistem'in geçerliliği ve Keynesgil politika tavsiyelerinin doğruluğunu bir kez daha kanıtlamıştır. 2008 finansal kriz ve bunu izleyen yıllarda Keynesgil politikalar yeniden uygulanmaya konmuştur.

8.3- Keynes Günümüz İçin Ne Derdi?

Günümüz ekonomik şartları Keynesgil Sistem'in geçerliliği ve Keynesgil politika tavsiyelerinin doğruluğunu bir kez daha kanıtlamıştır. 2008 finansal kriz ve bunu izleyen yıllarda Keynesgil politikalar yeniden uygulanmaya konmuştur. Bu konuyu daha detaylı belirtmek adına, günümüz ekonomistlerinin görüşleri aşağıda sunulmaktadır.

N. GREGORY MANKIW, The New York Times, ECONOMIC VIEW, "Keynes olsa ne yapardı?", 28 Kasım 2008:

"Ekonomide karşılaşılan problemleri anlamak için sadece tek bir iktisatçı arıyorsanız, bu kuşkusuz John Maynard Keynes olmalı. Keynes neredeyse yarım yüzyıldan fazla bir zaman önce ölmesine rağmen, onun resesyon ve depresyon tahlilleri modern makroekonominin temelleri olarak kalmıştır. Bizim şimdi karşılaştığımız zorlukları açıklamada onun iç görüşü uzun yol kat etmiştir.

Keynes'e göre, ekonomik gerileme döneminin temel sebebi toplam talep noksanıdır. Mal ve hizmetler için toplam talep düştüğünde, ekonomideki firmaların satışları da düşüş yaşar. Daha düşük satışlar, firmaları üretimi kesmeye ve işçi çıkarmaya zorlar. Artan işsizlik, düşen kar, çok umutsuz bir sona giden talep düşüşüne de neden olur.

Keynesgil teori der ki, sadece ekonomideki bazı olaylar veya politikalar toplam talebi arttırdığında bu durum tersine çevrilir. Şimdiki problem, bu talebin nereden gelebileceğini görme zorluğudur.

Ekonominin mal ve hizmet çıktısı, geleneksel olarak dört bileşene ayrılır: tüketim, yatırım, net ihracat ve hükümet alımları. Talepteki herhangi bir genişleme bu dördünden birinden gelmek zorundadır. Ancak her bir durumda, sağlam güçler harcamaları düşük tutar.

TÜKETİM: Açıklanan raporlarda tüketici güvenliğinin çok düşük olduğunu görüyoruz. Tüketicilerin neden böyle korktuğunu anlamak kolaydır. Evlerin değerleri düştü, 401(k) dengeleri sarsıldı ve işsizlik arttı. Pek çok insan için, ekonomik belirsizliğin boyutu önceden deneyimlediklerinden daha büyük. Yeni bir ev, araba ya da çamaşır makinesi gibi isteğe bağlı alımlara gelirsek, "bekle ve gör" taktiği en önemli gidişattır.

Biraz daha fazla birikim, tamamen beklenti dışıdır. Pek çok ekonomist, ulusal ve tarihi standartlara göre düşük olan ABD tasarruf oranı ile ilgili uzun zamandır yakınıyor.

Fakat, ekonominin bütünü için resesyon, hanelerin tasarrufa başlaması için en iyi zaman değildir. Keynesgil teori bir "tasarruf paradoksu"nu da öngörmektedir. Eğer tüm hane halkı daha fazla tasarruf etmeye çalışırsa, kısa dönemde toplam talep azaltacak ve böylece daha az ulusal gelir elde edilecektir. Azalan gelir de hane halkının yeni birikim hedeflerine ulaşmasını engeller.

YATIRIM: Normal zamanlarda, tüketimdeki bir düşüş, yatırımda bir artış ile karşılıklıdır yani işyerleri tesis ve donanımına yatırım yapabilir, hane halkı da yeni ev alarak yatırım yapabilir. Ancak pek çok faktör, yatırım harcamalarını emniyette tutar.

En belirgin sebep, günümüz konut piyasasının durumudur. Son üç yılda, konut yatırımı yüzde 42 düştü. Ev fiyatlarındaki düşüşün devamı, yeni evlerin artan bina inşasına birkaç yıl içinde güçlü bir talep olması muhtemel değildir.

İş piyasalarındaki yatırım ise son zamanlarda konut yatırımdan daha güçlü olmuştur, ancak yakın gelecekte boşluğu toparlamak pek mümkün değildir. Borsanın aşağı düşüşü, kurumsal bonolarda faiz oranlarındaki yükseliş ve kötü bir sonun eşliğinde olan bankacılık sistemi ile yeni iş projelerini finanse etmek kolay olmayacaktır.

NET İHRACAT: Çok uzun olmayan bir zaman önce, dünyanın geri kalanı Amerikan ekonomisini resesyonun derinleşmesinden kurtaracak gibi görünüyordu. Mart 2004'ten, Mart 2008'e kadar, dolar diğer majör dövizler karşısında ortalama yüzde 19 düştü. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki yabancı malların fiyatını artırarak ve yurtdışındaki Amerikan mallarının fiyatını düşürerek, ithalat azaltıldı ve ihracat teşvik edildi. Son üç yılda, reel net ihracat yaklaşık 250 milyar dolar arttı.

Ancak, önümüzdeki aylarda, durum bir şekilde tersine dönebilir. Amerika'da başlayan finansal kriz dünyanın geri kalanına yayıldığı için, hızlı hareket eden uluslararası sermaye güvenli bir sığınak aramaya başlamıştır. İronik olarak, bu sığınak yine Amerika Birleşik Devletleridir. Mart ayından bu yana, dolar, yüzde 19 değer kazandı bu da ihracat patlamasına bir halka daha ekleyen bir harekettir.

DEVLET ALIMLARI: Bu talep hükümete bırakılır. Altyapı harcamalarını arttırmak suretiyle toplam talebi arttırmak Keynesgil politikaların bir parçasıdır. Prensip olarak, devlet tarafından harcanan her dolar, eğer daha canlı bir ekonomiye öncülük eder ve tüketicileri ve şirketleri harcama yapmaya teşvik ederse milli gelirin bir dolardan fazla artmasını sağlayabilir. Tüm raporlara göre, bu, tam da gelen Obama yönetiminin aklında olan plandır. Küçük pürüzler-ya da belki daha büyük – olsa da uzun vadeli maliye politikası budur. Ama artan kamu harcamaları kısa dönemli bir düzelme yaratabilir, ama bütçe açığını da arttırır. İkinci Dünya Savaşı ve soğuk savaş arasında doğmuş olanlar şimdi emekli oluyor ve Sosyal Güvenlik ve tıbbi bakım faydaları istiyorlar. Bütçe açığındaki herhangi bir artış ise, önümüzdeki yıllarda bu finanse edilmemiş vaatleri yerine getirmede zorlanacaktır.

Ekonomide kısa vadeli problemler olduğunda Keynesgil iktisatçılar genellikle bu uzun vadeli endişeleri göz ardı ederler; Keynes'in dediği gibi, "Uzun vadede hepimiz ölmüş olacağız."

Ancak şimdi yüz yüze geldiğimiz uzun vadeli sorun, Keynes'in öngörüsünden de daha ciddi olabilir. Bir sonraki nesillere şu andakinden daha büyük bir ulusal borç yüklemek çocuksuz olanlara cazip görünebilir. (Keynes kendisi de çocuksuzdu). Ama geri kalanımız, uzun dönemde, biz öldüğümüzde çocuklarımız ve torunlarımızın mali sıkıntı içinde olacağını bilerek kendimizi rahat hissedemeyiz.

Peki yapılmaması gereken nedir? Birçok iktisatçı hala Federal Rezerv'in günü kurtaracağını umuyor.

Normal zamanlarda, Fed faiz oranlarını düşürerek toplam talebi arttırabilir. Düşük faiz oranları, hane halkını ve firmaları borç alma ve harcama konusunda teşvik eder. Aynı zamanda öz sermaye değerini arttırır ve uluslararası sermayenin başka bir ülkelere kaymasını teşvik ederek, uluslararası döviz piyasalarında doların değerini düşürür. Böylece hem tüketim, hem yatırım hem de net ihracat harcamalarının tümü artar.

Ancak bu normal zamanlar değildir. Fed zaten federal fon oranlarını yüzde 1 azalttı ki bu da en düşük sınır olan sifıra yakındı. Bazıları, Merkez Bankasının neredeyse mühimmat dışında olduğundan korkuyorlar.

Neyse ki, Fed'in elinde birkaç gizli silahı vardır: uzun vadeli faiz oranları için bir hedef faiz belirleyebilir; böylece sürdürülebilir bir süre için faiz oranlarını düşük tutmayı taahhüt edebilir. Ama en önemlisi, Fed uzun dönemli deflasyonu önlemek için ne gerekiyorsa yapacakları konusunda piyasalara teminat vererek beklentileri denetleyebilir. Mortgage borçlarını satın alınacağı kararı, Fed'in yaratıcı bir şekilde hareket etmeye olan istekliliğini göstermektedir.

Para ve maliye politikasının resesyondan ve depresyondan kaçınmak için nasıl olması gerektiğini söylemek zordur. Ama olaylar ortaya çıktıkça Fed ve Hazine'de politikaya yön verenlerin olaylara Keynes'in merceğinden bakıyor olacağına emin olabilirsiniz."

TOM SIGHTINGS: US News, "Keynes Ekonomimizi Nasıl Koruyacaktı? Bir yüzyıl önceki ekonomik fikirler bize şimdi nasıl yardımcı olur? Kararı sen ver.", 17 Temmuz 2012

2008 ve 2009 yılında, biz Büyük Buhran'dan bu yana en kötü resesyonu yaşadık. Ve şimdi, modern tarihin en zayıf toparlanmasını yaşıyoruz. Burada bir ekonomik genişlemenin üçüncü yılındayız ve başladığımız yere ancak geri döndük. Ama en önemli göstergelerde biri olan işsizlik konusunda henüz başladığımız yere geri dönmekte başarısız kaldık.

Avrupa'daki kriz ve Çin ekonomisindeki yavaşlama ile işlerin daha da kötüye gitmesi bazı insanları, özellikle artan vergilerin hâlihazırdaki mali uçurumları daha da tetikleyerek tepetaklak olacağımızdan ve hükümetin artık ekonomiyi uyarıcı etkisinin de son bulacağından korkarak gelecek sene yeni bir resesyona baş gösterebileceğinden endişeleniyor.

O zaman, ana konuya geri dönelim. Keynes olsa ne yapardı?

John Maynard Keynes (1883–1946) 20. Yüzyılın en etkili iktisatçısı oldu. Onun fikirleri, Franklin D. Roosevelt tarafından Büyük Buhran ile baş etmek için benimsendi. İktisatçıların çoğu, hatta pek çok Cumhuriyetçi bile, 1930larda Amerikalıları tekrar işgücüne katarak, ABD'ye ekonomik felaketten kurtulmaya çalışmalarına yardım ederek ve savaş sonrası ekonomik canlanmanın adımlarını oluşturma yolunda Roosevelt ve Keynesgil Sistem'e güvendi. 1971 itibariyle, Başkan Richard Nixon "Şimdi biz, hepimiz Keynesgiliz," itirafında bulundu

Keynes'in Sistemine göre, resesyona dönemlerinde ekonomideki karar birimleri korkarlar ve hane halkı daha az harcama yapar, bunun sonucunda firmalar daha fazla işten çıkarma kararı alır ve en sonunda harcamalar daha da düşer ve kısır döngüye girilir. Keynes'e göre, bu kısır döngüyü kırmanın tek yolu, hükümeti yollar ve köprüler gibi altyapı harcamalarını ve diğer kamu harcamalarını arttırmak için teşvik etmektir. Zamanında FDR bile ülkeler ve şehirler üzerinde kılavuz kitapları üretmek için ülkeye seyahat eden Federal Yazarlar Projesi için işsiz yazarları kiraladı.

Keynes piyasaların tam istihdamda dengeye geldiğini söyleyen Klasik Sistem'e karşı çıktı. Keynes toplam talebin, ekonomik aktivite düzeyini (reel gelir) belirlediğini savundu. Talep yeterli olmazsa, bu durgunluk ve yüksek işsizliğe yol açar. Keynesgil İktisat, Başkan Reagan döneminde gözünden düştü, ama George Bush, 2000'li yıllarda toplam talebi pompalamak için harcamayı arttırarak, Keynes'i geri getirdi ve Başkan Obama sınırlı başarı ile aynı davayı takip etmeye çalıştı.

O halde, Keynes 2012'de ne yapardı? Haydi tahmin edelim:

1. Açıkçası, o, federal hükümete altyapı, yollar ve köprüler inşa etme, elektrikli ızgara geliştirme, uzay programını canlı tutma ve alternatif enerji geliştirme, federal hükümet altyapısına yatırım yapma konusunda tavsiyelerde bulunacaktır. Unutmayın ki, Grand Coulee Barajından Tennessee Vadisi Yönetimine kadar, onun zamanının alternatif enerji altyapısını inşa eden FDR idi.

2. Keynes, işçilerin iş talebinin düşmesi karşısında maaşların düşürülmesine karşı dirençli olması anlamına gelen fiyatların düşmesine karşı direnç kavramını tanıttı. Keynes inkar edilemez bir liberaldir, ama kendi çalışanları için satın alınacak çok pahalı ödeme paketleri ile ilgili geçmiş vaatlerle yüklü şehirlerin ve devletlerin mevcut mali sorunlarını kesinlikle kavrayacaktır. Muhtemelen işçi haklarını elinden almak için Wisconsin Valisi Scott Walker gibi görevlilerin sert tedbirlerini desteklemez. Ama muhtemelen politikacıların düşük ekonomik koşullar karşısında bütçelerini dengelemek için, New York ve California gibi eyaletlerde yer alan daha az ciddi kesintileri destekleyecektir.

3. Keynes, biriktirilen paranın yatırım yapılan para miktarını aşması durumunda, işsizlik artacağını söyledi. Kurumsal bilançolarda biriken tüm parayı düşünün. Google tek başına neredeyse 50 milyar dolarlık nakit bulunduruyor. Microsoft, neredeyse 60 milyar dolara sahiptir. Böylece Amerikan işletmelerin yurtdışında tuttuğu fonlar üzerindeki vergilerin düşürülmesi lehine olabilir. Ve kesinlikle şirketleri yeni fabrikalar inşa etmek ve araştırma ve geliştirmeye yönlendirmek için vergi muafiyeti ve diğer teşvikleri destekleyecektir.

4. Keynes, ülkelerin büyük ticaret fazlalarını veya açıklarını çalıştırmaması gerektiğini hissetti. O büyük olasılıkla, Amerikan ihracatını artırmak, çok uluslu şirketlere rekabet avantajı sağlamak, ve ABD ticaret açığını azaltmak için doların değerini düşürmeyi destekleyecektir.

5. Son olarak, Keynes, II. Dünya Savaşının yüksek vergilendirme ile ödenmesi gerektiğini savundu. Bir yere kadar yüksek vergi, talebi azalmaz - 250.000 doların üzerinde gelirlere mütevazı oranda yüksek vergilerin toplam talebi azaltacağı konusunda çok az delil vardır, çünkü bu "çok fazla" para biriktiren insanlardır - O, askeri girişimler, finans altyapı yatırımları için ödemeye yardımcı olmak ve bütçe açığını daraltmak için vergileri süper zenginler üzerinde ve belki de zengine yakın kişiler üzerinde artırma taraftarı olacaktır.

Tom Sighting 50 yaşlarının ortalarında erken emekliliğe yönelen eski bir yayın yöneticisidir. New York Bölgesinde yaşar ve 60'ında sağlık, maliye, emeklilik, ve her nasılsa büyüdüğünü fark eden o dönemin çocuklarının diğer ilgi alanlarını kapsayan Sighting platformu oluşturdu.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Adelman, Irma, Theories of Economic Growth and Development, 1961.
 Baumol, W.J., Economic Dynamics, 1959.
 Blaug, Mark, Economic Theory in Retrospect, 1988.
 Branson, William H., Macroeconomic Theory and Policy, New York 1979.
 Chocholiades, M., International Trade Theory and Policy, Singapore 1978.
 Domar, E.D., Essays in the Theory of Economic Growth, New York 1957.
 Duesenberry, J.S., Business Cycles and Economic Growth, New York, 1958.

Frisch, Ragner, "Propagation Problems and Impulse Problems in Dynamic Economics", Essays in Honour of Gustav Cassel içinde, 1933.

Gardner, Ackley, Macroeconomic Theory, 1961.

Hansen, Alvin, Business Cycles and National Income, New York, 1952.

Harrod, O.F., "An Essay in Dynamic Theory", The Economic Journal, Mart 1939.

_____, Towards a Dynamic Economics, Londra 1954.

Hawtrey, Ralph G., Currency and Credit, 1928.

_____, The Art of Central Banking, 1928.

Hicks, J.R., A Contribution to the Theory of the Trade Cycle, Londra 1950.

Hiç, Mükerrerem Para Teorisi ve Politikası, 1994.

_____, Büyüme ve Gelişme Ekonomisi, 1994.

Kennedy, Paul Preparing for the Twenty-First Century, Toronto 1993.

Keynes, J.M., A Treatise on Money, London 1930.

_____, How to Pay for the War, London, 1941.

Klamer, Arjo, The New Classical Economics, Conversations with the New Classical Economists and their Opponents, 1985.

Klein, Lawrence E., The Keynesian Revolution, 1961.

List, F., Das Nationale System der Politischen Ökonomie, 1841.

Luxemburg, Rosa, Accumulation of Capital, Contribution to the Economic Explanation of Imperialism, 1912.

Malthus, T. Robert, Principles of Political Economy, 1820.

_____, Essays on the Principle of Population, 1798.

Marshall, Alfred, Money, Credit and Commerce, 1923.

_____, Principles of Economics, 1890.

Meade, J.E., A Neo-Classical Theory of Economic Growth, Londra 1961.

Mill, John Stuart, Principles of Political Economy, 1848.

Millers, R.L. ve Meiners, R.E., Intermediate Economics, 1988.

Musgrave R.A. ve Musgrave, P.E., Public Finance Theory and Practice, 5.ed., New York 1989.

Naisbitt, J. ve Aburdane, A., Mega-Trends 2000, New York, 1990.

Pigou, A.C., Industrial Fluctuations, 1927.

R.Dornbusch ve S.Fischer, Macroeconomics, 1990.

Ricardo, David, Principles of Political Economy and Taxation, 1817.

Samuelson, Paul ve Nordhaus, William D., Economics, 1985.

Samuelson, Paul, "Interaction between the Multiplier Analysis and the Principle of Acceleration", Review of Economics Statistics, Mayıs 1939.

Schumpeter, J.A., History of Economic Analysis, 1955.

Smith, Adam, An Inquiry Into the Nature and Causes of the Wealth of Nations, 1776.

Solow, R.M., "A Contribution to the Theory of Economic Growth", Quarterly Journal of Economics, Şubat 1956.